

Kyiv University of Aviation and
Information Technologies (Kyiv, Ukraine)
Publishing House Education and Science (Prague, Czech Republic)
Newcastle University Business School (Newcastle, Great Britain)
Berlin University of Economics and Law (Berlin, Germany)
Public organization "Association of Scientists
of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)

Global Educational Trends: Integration of Science and Practice

Proceedings of International Scientific
and Practical Conference
February 20, 2026
in American University
of Applied Sciences,
New York, USA

**Kyiv University of Aviation and
Information Technologies (Kyiv, Ukraine)
Publishing House Education and Science (Prague, Czech Republic)
Newcastle University Business School (Newcastle, Great Britain)
Berlin University of Economics and Law (Berlin, Germany)
Public organization "Association of Scientists
of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)**

Global Educational Trends: Integration of Science and Practice

**Proceedings of International Scientific and
Practical Conference**

**February 20, 2026 in American University
of Applied Sciences, New York, USA**

2026

ISBN 978-80-909811-1-9 (soubor)

UDK 37.01:001.89

Vydavatel:

Publishing house Education and Science s.r.o. IČO : 271 56 877. Frýdlanská
15/1314 , Praha 8. MS v Praze , oddíl C,vložka 100614

Reviewers:

Romanenko E.O. Doctor of Public Administration, Professor, Head of the 9th
Research Department of the Central Research Institute of the Armed Forces of
Ukraine;

Ulianchenko Y.O. Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the
Department of Public Administration and Administration of the Kyiv University of
Aviation and Information Technologies;

Datsii O.I., Doctor of Economics, Professor, President of the Public Organization
"Association of Scientists of Ukraine".

Global Educational Trends: Integration of Science and Practice.
Proceedings of International Scientific and Practical Conference. February 20,
2026 in American University of Applied Sciences, New York, USA. Prague:
Publishing house Education and Science s.r.o., 2026. 97 p.

© Publishing house Education and Science s.r.o., Česká republika, 2026

© Public Organization "Association of Scientists of Ukraine", Ukraine, 2026

© autoři článků, 2026

TABLE OF CONTENTS

*СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ ТА ПУБЛІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ»*

Chumakova Hanna, Pasichniuk Vitaliy

INSTITUTIONAL BARRIERS AND RISKS TO THE DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCIES OF CIVIL SERVANTS IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM	6
--	---

Ivitskiy Igor

OBSERVATIONAL COLLAPSE AND THE GRANULARITY-COVERAGE TRADE-OFF IN PRIVACY- CONSTRAINED MEASUREMENT SYSTEMS	11
--	----

Захаріна Оксана

ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СИСТЕМІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	17
--	----

Баландін Дмитро

АДАПТАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ПЕРЕДАЧАМИ ТОВАРІВ ОБОРОННОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ САНКЦІЙНИХ РЕЖИМІВ	25
--	----

Вовк Олексій

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	33
---	----

Дацій Надія

АНТИКОРУПЦІЙНИ МЕХАНІЗМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	39
--	----

Сірінюк Андрій	
ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИБОРУ ТИПУ І РОЗМІРІВ ФОРМУВАНЬ АГРОБІЗНЕСУ	49
Слободенюк Арсеній	
ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	53
<i>СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ПРАВО»</i>	
Reva Stanislav	
NATIONAL PRACTICE OF SPECIALIZATION OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNITS IN THE FIELD OF COUNTERING ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO CORRUPTION	57
<i>СЕКЦІЯ «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»</i>	
Жогло Ольга, Руденко Ілона, Мохнар Людмила, Коломоєць Аліна	
ФАКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТА РИЗИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	60
Zakharina Mariia	
THE INFLUENCE OF EMOTIONAL MARKETING ON ECONOMIC DECISION-MAKING IN THE CONTEXT OF BEHAVIORAL ECONOMICS	65
<i>СЕКЦІЯ «МЕДИЦИНА, ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»</i>	
Жогло Володимир, Калашник Наталія, Куртьосов Євген, Позднякова Марія	
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У ВОЄННИЙ ЧАС	73

СЕКЦІЯ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

- Жукова Анна
**ЗАСТОСУВАННЯ TTSMAKER У ВИКЛАДАННІ
ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ** 77
- Нагайчук Олена
**ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО
ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА** 82
- СЕКЦІЯ «МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ»*
- Shopina Iryna
**CHALLENGES OF IMPLEMENTING GENDER EQUALITY
IN UKRAINE'S ACADEMIC ENVIRONMENT** 87
- Коломоєць Аліна, Черненко Олександр
**ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ГОТОВНОСТІ ДО
НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ
МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ ТА БОЙОВОГО РИЗИКУ** 93

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»

Chumakova Hanna Volodymyrivna, candidate of sciences in public administration, associate professor of the Department of public management and administration, Odesa National University of Technology, <https://orcid.org/0000-0003-4134-8209>

Pasichniuk Vitaliy Volodymyrovych, Deputy Chairman, public organization "Territorial Initiatives" for projects and innovations, <https://orcid.org/0009-0006-2625-7594>

INSTITUTIONAL BARRIERS AND RISKS TO THE DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCIES OF CIVIL SERVANTS IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

The digital transformation of public administration in the 21st century is one of the key factors in increasing the effectiveness of state policy, the quality of public services and the institutional capacity of authorities. In this context, the development of digital competences of civil servants acquires strategic importance, since it is human capital that determines the ability of public institutions to adapt to technological changes, implement innovative management solutions and ensure the sustainability of digital reforms. At the same time, the practice of many countries, in particular states with a transitional administrative system, shows that the availability of digital technologies and infrastructure does not guarantee automatic improvement of the efficiency of public administration without the systematic development of digital competencies of personnel.

In modern scientific thought, the digital competences of civil servants are considered not only as a set of technical skills, but as a comprehensive

characteristic of professional capacity, covering information and analytical abilities, digital communication, work with data, management of digital processes, compliance with cyber security standards and digital ethics, as well as readiness for continuous training in conditions of rapid technological changes. It is this approach that is embedded within the European framework of digital competences DigComp [1], DigCompEdu [2] and DigCompOrg [3], which are increasingly being used as a methodological basis for the development of public service in the countries of the European Union.

At the same time, the formation of digital competences of civil servants in the public administration system faces a number of institutional barriers and risks that are systemic in nature and cannot be overcome exclusively through individual training or the implementation of separate educational programs. Institutional barriers in this context should be understood as a collection of regulatory, organizational, personnel, managerial and cultural constraints that complicate or inhibit the sustainable development of digital competences in the public sector.

One of the key institutional barriers is the fragmentation of regulatory and legal regulation of the development of digital competences of civil servants. In many countries, in particular in Ukraine, digital skills are declared as an important element of professional development, but there is no integral system of their institutionalization in professional standards, job profiles and mechanisms for evaluating the effectiveness of the civil service. This leads to a situation in which digital competences are perceived as an additional or optional component of vocational training rather than as a mandatory element of the managerial capacity of the civil servant.

An essential barrier is also the organizational inertia of public institutions, which is manifested in the preservation of traditional bureaucratic management models focused on hierarchy, formalism and low flexibility of management processes. Under such conditions, even the presence of digital skills in individual employees is not transformed into an increase in the overall digital capacity of the

organization, since there are no incentives for the introduction of innovations, interdepartmental interaction and the use of data in the process of making management decisions. This barrier is closely linked to an insufficient level of organisational digital maturity, which in European practice is seen as a necessary condition for the sustainable development of staff digital competences [4].

Personnel barriers also play a significant role in curbing the development of digital competences of civil servants. It is, in particular, about the imperfection of the personnel selection system, within which digital competences are not always taken into account as a criterion of professional suitability, as well as about limited career opportunities for employees who have a high level of digital skills. The lack of a clear correlation between the development of digital competences and career prospects reduces staff motivation for continuing digital learning and innovation activities.

A separate group is represented by the risks associated with the asymmetry of digital competences in the public administration system. They are manifested in the uneven development of digital skills between different levels of government, public administration bodies and categories of civil servants.

Such asymmetry creates risks of a digital divide within the public service, which complicates interdepartmental coordination, implementation of integrated digital services and implementation of the «digital by default» principle.

Institutional risks also include the formalization of digital learning processes, in which the improvement of digital competences is reduced to the completion of separate courses or trainings without their real integration into the professional activities of civil servants. In this case, digital learning is not accompanied by changes in management processes, organizational culture and decision-making mechanisms, which significantly reduces its effectiveness. European experience shows that overcoming this risk is possible only if individual competence development is combined with the transformation of organizational practices and management models.

Equally important are the risks associated with cybersecurity, personal data protection and the ethical use of digital technologies in public administration [5].

Insufficient level of relevant competences among civil servants can lead to an increase in the vulnerability of state information systems, violation of citizens' rights and a decrease in trust in digital public services. In this context, the development of digital competences should be considered not only as a tool for improving management efficiency, but also as an element of ensuring national security and democratic legitimacy of public power.

The analysis of institutional barriers and risks of development of digital competences of civil servants allows us to conclude that the key problem is the lack of a comprehensive state mechanism that would combine regulatory regulation, personnel policy, the system of professional development and the organizational transformation of public administration. It is this kind of mechanism that is being implemented in the countries of the European Union through the integration of the DigComp, DigCompEdu and DigCompOrg frameworks into national civil service digital transformation strategies.

For Ukraine, overcoming these barriers and minimizing the risks of developing the digital competences of civil servants requires a transition from fragmented initiatives to a systematic, institutionally anchored approach. This involves the harmonization of the national framework of digital competences with European standards, the integration of digital competences into professional standards of the civil service, the introduction of unified approaches to assessing the digital capacity of personnel and the development of organizational digital culture in public authorities.

References:

1. European Commission, Joint Research Centre. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Retrieved from <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> [in EU]

2. Redecker, C. (2017). DigCompEdu: European Framework for the Digital Competence of Educators. Retrieved from <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466> [in EU]
3. Kamylyis, P., Punie, Y., & Devine, J. (2025). DigCompOrg: Digitally Competent Educational Organisations. Retrieved from <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC98209> [in EU]
4. Shliakhtina, H. V., & Orlova, N. S. (2021). Tsyfrovi kompetentnosti lidera na derzhavnii sluzhbi. Investytsii: praktyka ta dosvid, (9), 98–102. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2021/16.pdf [in Ukrainian]
5. Chumakova, H. V., & Pasichniuk, V. V. (2025). Elektronni publichni posluhy yak instrument transformatsii derzhavnoho upravlinnia Ukrainy. Stredoevropsky vestnik pro vedu vyzkum, 1(12), 45–63. Retrieved from <https://phes.com.ua/ojs/index.php/www/uk/article/view/16/28> [in Ukrainian].

**OBSERVATIONAL COLLAPSE AND THE GRANULARITY-
COVERAGE TRADE-OFF IN PRIVACY-CONSTRAINED
MEASUREMENT SYSTEMS**

Between 2018 and 2024, a sequence of regulatory and technical interventions fundamentally altered the conditions under which digital measurement systems operate. The General Data Protection Regulation (GDPR) [1], the California Consumer Privacy Act (CCPA/CPRA) [2], and Apple's App Tracking Transparency framework (ATT) [3] produced what Ivitskiy [4] terms observational collapse: a rapid, structural reduction in the fraction of an economic process that a measurement system can directly observe. ATT opt-in rates stabilized below 25 % [5], eliminating deterministic cross-application tracking for roughly 75 % of iOS users. Google's Privacy Sandbox initiative signals a parallel trajectory for the Android ecosystem. Industry estimates place attributable data loss at 30 % to 60 % [6]. The phenomenon extends well beyond advertising; any public monitoring system reliant on individual-level digital observation, from tax compliance analytics to healthcare utilization tracking and transportation demand estimation, faces the same structural constraint. This paper formalizes the resulting measurement trade-off and examines its consequences for the design of measurement systems in privacy-constrained environments.

The core quantity is the observability parameter $\omega(t) = C_{\text{observed}}(t) / C_{\text{true}}(t)$, defined as the ratio of directly measured events to actual events [4]. Prior to 2018, measurement systems operated with $\omega(t)$ in the range of 0.80 to 0.95; that is, 80 % to 95 % of relevant events were directly observable. By 2024, this parameter had declined to 0.40 to 0.70 and continues to fall. The decline is not a temporary engineering problem amenable to technical fixes. It reflects deliberate policy choices by regulators and platform operators to restrict information flows,

and the direction of these choices is unlikely to reverse. The parameter captures the degree of epistemic access a measurement system retains after privacy constraints are applied, and its trajectory determines the feasibility of any downstream inference.

A fundamental trade-off operates between measurement granularity and measurement coverage, structurally analogous to the Heisenberg uncertainty principle [7]. Ivitskiy [4] formalizes this as $\sigma_g \cdot \sigma_c \geq \kappa$, where σ_g is granularity uncertainty, σ_c is coverage uncertainty, and κ is a lower bound set by the prevailing regulatory regime. User-level tracking (low σ_g) triggers privacy controls that reduce the observable population (high σ_c). Aggregate reporting (high σ_g) preserves coverage but destroys individual-level signal. As κ increases, the feasible operating region shrinks and designers face increasingly sharp choices.

The empirical trajectory traces three distinct regimes. Under pre-2018 conditions (κ_1), systems achieved both high granularity and high coverage simultaneously. GDPR and CCPA ($\kappa_2 > \kappa_1$) forced a sacrifice of either individual precision or population completeness. The post-ATT regime ($\kappa_3 > \kappa_2$) pushed operating points to a region where meaningful individual-level tracking is infeasible for the majority of the observed population. Each tightening did not merely reduce data volume; it altered the kind of information available, qualitatively changing the inferential problem.

The information-theoretic consequences are direct. Following Shannon [8], effective channel capacity $C_{\text{eff}}(t) = B(t) \cdot \log_2(1 + S(t)/N(t))$ declines as observational collapse reduces signal power $S(t)$ and increases noise $N(t)$ through platform-imputed data carrying unknown bias [4]. Cover and Thomas [9] established through the data processing inequality that no downstream analytical method can compensate for degraded input; a simple model on clean data outperforms a complex model on corrupted data [10]. Platforms compound this by filling observational gaps with modeled estimates $M(t)$, presenting $R(t) =$

Cobserved(t) + M(t) without distinguishing measured from imputed components. The modeling error $\varepsilon(t)$ is inaccessible to external observers, creating epistemic risk: optimization against a potentially distorted objective with no independent calibration [4].

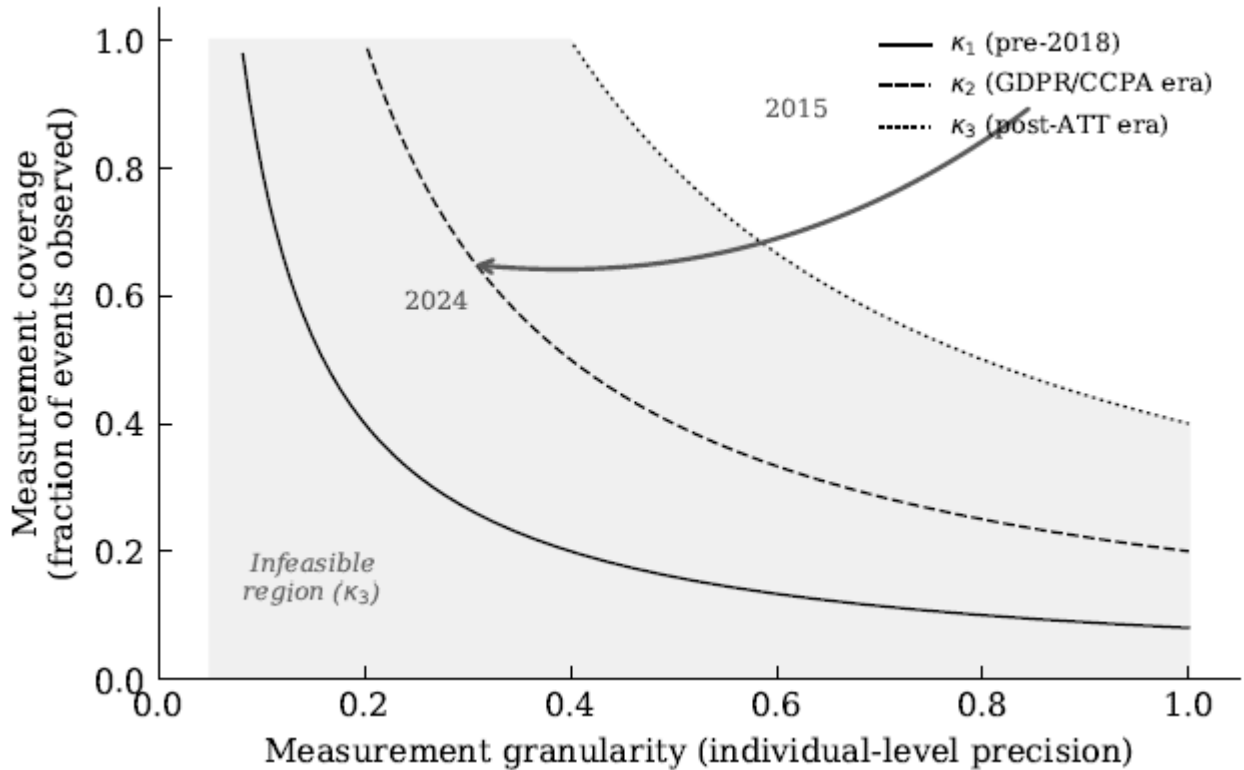

Figure 4. Granularity-coverage trade-off under progressively stricter regimes $\kappa_1 < \kappa_2 < \kappa_3$. Arrows: historical trajectory from high-granularity/high-coverage (circa 2015) to constrained operating points (circa 2024).

One structural response is a shift from individual-level to aggregate-level measurement. Aggregate methods operate on group expectations $E[Y|G] = f(E[X|G], E[Z|G]) + \varepsilon_G$, where G denotes a cohort, treatment arm, or geographic region [4]. Information content is lower, but causal identification is often stronger because group-level randomization eliminates confounders without requiring individual tracking. Lift studies and geo-experiments provide unbiased causal estimates within the constraints of the granularity-coverage frontier [11]. Ivitskiy

[12] demonstrates that such approaches maintain validity as κ increases, precisely because they do not depend on restricted individual-level signal. This structural compatibility makes investment in aggregate infrastructure future-proof.

The implications for public administration are substantial. Tax compliance analytics, healthcare utilization measurement, and labor market tracking all face versions of the same constraint. The granularity-coverage inequality provides a formal framework for evaluating measurement architectures under current and anticipated regulatory regimes. A system designed for κ^2 will fail when κ rises to κ^3 ; planning for the trajectory of κ is therefore essential. When governments use digital platform data for urban planning, economic forecasting, or public health monitoring, the same reporting asymmetries documented in the commercial context introduce systematic distortions into the policy process. Ivitskiy [4] introduces the concept of “measurement sovereignty,” the maintenance of independent verification capabilities, as a governance priority applicable equally to commercial and public-sector contexts.

Three conclusions follow. First, measurement system design must begin with an explicit assessment of the prevailing κ and its likely trajectory, rather than assuming historical observability will persist. Second, aggregate methods that sacrifice individual precision for population-level validity represent the structurally sound response to increasing κ . Third, epistemic risk from reliance on intermediary-reported data demands independent verification mechanisms in both commercial measurement and public governance. Ivitskiy [4] further demonstrates that in recursive decision loops, where each cycle’s output parameterizes the next, the loss of measurement sensitivity compounds across stages: the effective variance grows as $\omega(t)$ falls, rendering progressively larger interventions statistically undetectable. Organizations that invest in aggregate measurement infrastructure now will find themselves better positioned as the constraint boundary continues to tighten; those that delay face a progressive loss of the

ability to distinguish signal from noise in the systems they are tasked with monitoring.

References

1. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union. 2016. L 119. P. 1–88.
2. California Consumer Privacy Act of 2018. California Civil Code. 2018. §§ 1798.100–1798.199.
3. Apple Inc. App Tracking Transparency. Apple Developer Documentation. 2021. URL: <https://developer.apple.com/documentation/apptrackingtransparency>.
4. Ivitskiy I. The M.A.T.H. Framework: A First-Principles Approach to Quant Marketing in High-Uncertainty Environments. Zenodo. 2025. DOI: 10.5281/zenodo.18552245.
5. Flurry Analytics. iOS 14.5 Opt-in Rate: Daily Updates Since Launch. Flurry Blog. 2021–2022. URL: <https://www.flurry.com/blog/ios-14-5-opt-in-rate-att-restricted-app-tracking-transparency-worldwide-us-daily-latest-update/>.
6. AppsFlyer. Top 5 App Marketing Data Trends of 2024 and Predictions for 2025. AppsFlyer Research. 2025. URL: <https://www.appsflyer.com/resources/reports/top-5-data-trends-report-2024/>.
7. Heisenberg W. Über den anschaulichen Inhalt der quantentheoretischen Kinematik und Mechanik. Zeitschrift für Physik. 1927. Bd. 43. S. 172–198. DOI: 10.1007/BF01397280.
8. Shannon C. E. A Mathematical Theory of Communication. Bell System Technical Journal. 1948. Vol. 27. P. 379–423, 623–656.

9. Cover T. M., Thomas J. A. Elements of Information Theory. 2nd ed. Hoboken: Wiley, 2006. 748 p.
10. Redman T. C. The Impact of Poor Data Quality on the Typical Enterprise. Communications of the ACM. 1998. Vol. 41, No. 2. P. 79–82. DOI: 10.1145/269012.269025.
11. Ivitskiy I. Incrementality at Scale: A Blueprint for Corporate Hold-outs, Geo-Experiments, and Platform Leakage Control: conference abstracts. 2025. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/149/2415/5025-1>.
12. Ivitskiy I. Calibrate or Crash: A Guide to Using Incrementality Tests to Stop Model Drift in MMM and MTA: conference abstracts. 2026. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/01/re-17.01.2026-59-62.pdf>.

Захаріна Оксана Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет, м. Житомир

ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СИСТЕМІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

В Україні цифрові комунікації у сфері зв'язків з громадськістю поступово стають ключовим інструментом підвищення прозорості та ефективності публічного управління. Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє органам влади поширювати оперативну та достовірну інформацію, активно залучати громадян до процесів прийняття рішень, забезпечуючи двосторонній зворотний зв'язок. Водночас цифрові комунікації виконують не лише функцію інформаційного забезпечення, але й стратегічну роль у формуванні бренду публічної влади як системи стійких уявлень громадян про відкритість, компетентність та відповідальність державних інституцій.

Серед основних цифрових інструментів органів публічної влади виділимо офіційні портали органів влади, інтерактивні сайти для подання звернень та пропозицій, соціальні мережі, мобільні додатки, платформи електронних петицій і консультацій. Їх системне використання сприяє формуванню цілісної цифрової ідентичності державних інституцій. Наприклад, важливим елементом цифрової трансформації системи зв'язків з громадськістю в Україні є Єдиний державний вебпортал електронних послуг «Дія», який виконує як сервісну, так і комунікаційну функцію в системі публічного управління. Платформа забезпечує інтегрований доступ громадян до широкого спектра адміністративних послуг у дистанційному форматі, мінімізуючи безпосередній контакт із посадовими особами,

знижуючи корупційні ризики та підвищуючи прозорість процедур. У цьому контексті «Дія» виступає інструментом формування позитивного іміджу держави як сучасної, технологічно розвиненої та орієнтованої на потреби громадянина, тим самим зміцнюючи бренд публічної влади на національному та міжнародному рівнях.

Так, з позиції публічних комунікацій «Дія» виконує функцію цифрового посередника між державою та громадянином, формуючи стандартизований і прозорий механізм обміну інформацією. До того ж, через інформаційні розділи порталу органи влади інформують населення про зміни у законодавстві, нові державні програми, умови отримання послуг та алгоритми дій у конкретних ситуаціях. Наприклад, у період воєнного стану платформа використовувалася для подання заяв на отримання фінансової допомоги, оформлення статусу внутрішньо переміщеної особи, подання заяв на компенсацію в межах програми «єВідновлення». Такий формат взаємодії сприяє підвищенню довіри до інституцій, накопиченню репутаційного капіталу та є фундаментальною основою бренду публічної влади.

Крім сервісної складової, «Дія» інтегрує і механізми зворотного зв'язку. Користувачі можуть залишати відгуки щодо якості послуг, повідомляти про технічні або процедурні проблеми, звертатися до служби підтримки. Це створює підґрунтя для аналітичної обробки звернень і подальшого вдосконалення адміністративних процедур. Таким чином, платформа виступає інструментом цифровізації послуг та трансформації комунікаційної моделі взаємодії держави з громадянами у напрямі більшої відкритості, оперативності та орієнтації на потреби користувача.

Механізм електронних петицій на офіційному вебпорталі Верховної Ради України також відіграє значну роль у формуванні бренду законодавчої влади як відкритої та підзвітної інституції. Інституалізація цифрової участі громадян демонструє готовність держави до діалогу та врахування суспільних запитів, впливаючи на сприйняття її легітимності. Так,

інструмент електронних петицій забезпечує інституалізовану форму участі громадян у законотворчому процесі та створює відкритий канал комунікації між суспільством і законодавчою владою. Електронна петиція дозволяє громадянам ініціювати розгляд суспільно значущих питань, формулювати пропозиції щодо внесення змін до законодавства або звертати увагу парламенту на актуальні проблеми державної політики. Процедура подання передбачає реєстрацію петиції на офіційному сайті, її публічне розміщення та збір визначеної кількості підписів протягом установленого строку. У разі досягнення необхідного порогу підтримки відповідний комітет Верховної Ради зобов'язаний розглянути ініціативу та надати офіційну відповідь. Такий алгоритм забезпечує формалізований механізм реагування органу влади на суспільний запит і підвищує рівень прозорості парламентської діяльності.

Очевидно, що практика функціонування електронних петицій демонструє їх реальний вплив на публічну політику. Наприклад, петиції щодо удосконалення законодавства у сфері захисту прав військовослужбовців, соціального забезпечення ветеранів, регулювання питань екологічної безпеки або реформування системи освіти набували широкого суспільного резонансу та ставали підставою для обговорення на рівні профільних комітетів. Окремі ініціативи трансформувалися у законопроекти або були враховані під час підготовки змін до чинних нормативно-правових актів.

З комунікаційної точки зору електронні петиції виконують декілька функцій. По-перше, виступають каналом зворотного зв'язку, індикатором суспільних настроїв та інструментом громадського контролю за діяльністю парламенту. А по-друге, публічність процесу – відкритий доступ до тексту петиції, кількості підписів, стадії розгляду та офіційної відповіді – підвищує рівень підзвітності законодавчого органу та формує у громадян відчуття реальної участі у формуванні державної політики. Таким чином, електронні

петиції є важливим елементом цифрової демократії в Україні та складовою сучасної системи зв'язків з громадськістю у публічному управлінні.

Водночас, системне використання цифрової аналітики для моніторингу громадської думки та прогнозування суспільних очікувань дозволяє органам влади коригувати комунікаційну стратегію та формувати послідовний бренд, заснований на доказовості, реактивності та управлінській компетентності. Аналітична обробка даних перетворюється на інструмент стратегічного бренд-менеджменту в публічному секторі. Йдеться про застосування інструментів медіамоніторингу, аналізу соціальних мереж, обробки великих масивів даних та автоматизованого відстеження інформаційних трендів. Органи державної влади використовують спеціалізовані платформи для аналізу згадувань у медіа, тональності публікацій, динаміки суспільних реакцій на управлінські рішення. Це дозволяє виявляти кризові сигнали та коригувати комунікаційну стратегію.

Наприклад, під час впровадження державних програм соціальної підтримки або цифрових сервісів здійснюється моніторинг відгуків громадян у Facebook, Instagram, Telegram-каналах та на офіційних платформах звернень. Аналіз кількості коментарів, їх змісту та емоційного забарвлення дає можливість оцінити рівень сприйняття політики та виявити проблемні аспекти її реалізації.

Важливим напрямом є інтеграція соціальних медіа в систему публічних комунікацій. Офіційні сторінки органів влади у Facebook, X (Twitter), Instagram, YouTube та Telegram виконують функцію оперативного інформування та каналу прямої взаємодії з громадянами. Через ці платформи здійснюється не лише поширення офіційних повідомлень, а також проведення онлайн-консультацій, трансляція публічних заходів, роз'яснення нормативних змін у форматі відео або інфографіки. Високий рівень інтерактивності дозволяє оперативно реагувати на запити населення,

спростовувати недостовірну інформацію та формувати більш довірливий формат комунікації.

Окремого значення набуває використання цифрових опитувань та інтерактивних сервісів для збору зворотного зв'язку. Деякі міністерства та місцеві органи влади проводять онлайн-опитування щодо якості надання адміністративних послуг, рівня задоволеності громадян комунікацією або пріоритетності бюджетних витрат. Отримані дані обробляються з використанням аналітичних інструментів і враховуються під час формування управлінських рішень.

При цьому, в умовах кризового управління цифрові комунікації набувають особливої ваги, оскільки оперативність і достовірність інформації безпосередньо впливають на рівень довіри населення до офіційних джерел. Своєчасне інформування, координація дій та прозорість рішень формують образ держави як відповідальної та ефективної інституції, що зміцнює її бренд у складних безпекових умовах. Так, в умовах воєнного стану, надзвичайних подій техногенного або природного характеру, масових відключень електроенергії чи загроз ракетних ударів державні органи активно застосовують офіційні вебресурси, мобільні застосунки, системи push-сповіщень та соціальні мережі для швидкого інформування громадян.

В Україні прикладом такої інтеграції є використання мобільних застосунків із функцією сповіщення про повітряну тривогу, офіційних Telegram-каналів обласних військових адміністрацій, сторінок Державної служби з надзвичайних ситуацій та інших органів сектору безпеки. Через дані канали громадяни отримують оперативну інформацію про загрози, алгоритми дій, місця укриттів, обмеження руху транспорту або евакуаційні маршрути. Цифрові інструменти дозволяють забезпечити одночасне охоплення значної кількості осіб і мінімізувати ризики поширення недостовірної інформації.

Крім функції інформування, цифрові платформи використовуються для координації дій між різними органами влади. Єдині інформаційні системи забезпечують обмін даними між центральними та місцевими органами виконавчої влади, що підвищує узгодженість управлінських рішень. Наприклад, у процесі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється цифрова фіксація пошкоджень, формування реєстрів постраждалих осіб та контроль за наданням допомоги.

Важливим компонентом є також цифровий контроль за виконанням рішень. Онлайн-платформи дозволяють відстежувати стан реалізації програм підтримки, обробку звернень громадян, дотримання встановлених строків реагування. Такий формат забезпечує підвищення підзвітності посадових осіб та формує прозору систему управління кризовими процесами. Інтеграція цифрових комунікацій у кризове управління сприяє переходу до більш мобільної, скоординованої та інформаційно відкритої моделі взаємодії держави з суспільством. Це підвищує рівень довіри до офіційних джерел, зменшує соціальну напругу та забезпечує ефективніше реагування на виклики сучасного безпекового середовища.

Отже, застосування цифрових каналів та інноваційних підходів у сфері зв'язків з громадськістю органів державної влади України забезпечує якісну трансформацію комунікаційної моделі публічного управління. Розширення електронних сервісів, використання соціальних медіа, аналітичних інструментів і інтерактивних платформ підвищує рівень прозорості управлінських процесів, посилює підзвітність посадових осіб та сприяє зміцненню легітимності прийнятих рішень.

Висновки. Підсумовуючи відмітимо, що цифрові канали та інноваційні підходи у сфері зв'язків з громадськістю, по-перше, трансформують комунікаційну модель публічного управління, а по-друге, створюють системні передумови для формування бренду публічної влади як відкритої, технологічно розвиненої, підзвітної та орієнтованої на громадянина

інституційної системи. Бренд публічної влади у цьому контексті постає як інтегральний результат послідовної цифрової комунікаційної політики, який базується на прозорості, інтерактивності, довірі та ефективності управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Данкевич В. Є., Захаріна О. В., Походенко В. М. Генезис ідеї брендингу як інструменту публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 2. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1973>
2. Захарін В. В., Захаріна О. В., Пазюк А. С. Механізми забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 1. URL : <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/998/1007>
3. Захаріна О. В., Діденко І. В. Механізми врегулювання конфлікту інтересів на державній службі: європейські практики та їх роль у формуванні професійного бренду державного службовця. «Актуальні питання у сучасній науці». Серія «Управління та адміністрування». 2025. № 12 (42). URL : <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/issue/archive>
4. Захаріна О. В., Карпінський А. Л. Бренд в системі публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 5. С. 225-231. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5956/6019>
5. Захаріна О. В., Рудий М. В. Кращі світові практики кадрового забезпечення та розвитку компетентностей фахівців системи публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 22. С. 269-275. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5028/5072>
6. Захаріна О. В., Стебловська І. Л. Публічні комунікації як механізм підвищення прозорості діяльності державних установ. «Інвестиції:

практика та досвід». 2025. № 19. URL :
<https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/issue>

Баландін Дмитро Павлович, директор з інновацій ТОВ
"Конструкторське бюро "БЕРИЛ"

АДАПТАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ ПЕРЕДАЧАМИ ТОВАРІВ ОБОРОННОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ САНКЦІЙНИХ РЕЖИМІВ

Дослідження сучасних документів стратегічного планування України встановлює, що оцінка викликів та загроз стабільному розвитку економічних пріоритетів в умовах повномасштабної збройної агресії повинна базуватися на реальному аналізі дій противника та глобальних санкційних режимів. Фундаментальною задачею державного управління є формування умов для просування українських економічних інтересів за кордоном, залучення інвестицій для відновлення, та одночасно — забезпечення безпеки стратегічних секторів економіки, що мають найважливіше значення для національної безпеки [1].

Поняття «економічна стійкість» держави в умовах воєнного стану трансформується у здатність економіки функціонувати в умовах постійних загроз, блокування логістичних шляхів та цілеспрямованого руйнування інфраструктури.

У науковій думці України поняття економічної безпеки розглядається як стан національної економіки, що дозволяє забезпечувати стійке функціонування її базових секторів, захищати національні економічні інтереси від зовнішніх та внутрішніх загроз, а також забезпечувати обороноздатність держави. Ескалація міжнародної напруженості, обумовлена агресією РФ, вимагає глибокої структурної перебудови економіки України на основі принципово нових технологій та механізмів відтворення капіталу. Ключовою причиною обострення відносин України з

державою-агресором є прагнення України до незалежного зовнішньополітичного курсу та євроатлантичної інтеграції. Протистояння реалізується не лише з використанням військової сили, але й через опосередковані дії матеріально-технічного характеру та санкційні економічні атаки.

Аналізуючи сценарії ескалації конфліктів, організація локальних військових дій розглядається як інструмент економічного ослаблення держави з метою перерозподілу економічних зон впливу. У сучасній ситуації, коли традиційні інструменти фінансової взаємозалежності не працюють, рішення повинні базуватися на вдосконаленні власної платіжної системи, інвестиціях у виробничий сектор та масштабному залученні інвестицій для подолання технологічного відставання [2].

Гарантування економічної безпеки України завдяки економічній дипломатії спрямовано на:

1. Удосконалення нормативно-правової бази з метою найбільш ефективного використання інструментів економічної дипломатії в інтересах держави.

2. Стратегічне планування та моніторинг реалізації планів відновлення та розвитку ОПК.

У цьому контексті українська економічна дипломатія є засобом забезпечення економічної безпеки та стабільності стійкого зростання вітчизняної економіки в умовах воєнного стану. Ефективна економічна дипломатія України передбачає наявність якісних, добре обґрунтованих стратегічних документів у галузі зовнішньоекономічної діяльності. На відміну від попередніх періодів, сьогодні Україна формує чіткі тактичні та стратегічні орієнтири, що базуються на необхідності забезпечення економічної стійкості та інтеграції до європейського та світового економічного простору [3].

До основних документів, які містять завдання, напрями та пріоритети зовнішньоекономічної діяльності України, слід віднести Стратегію національної безпеки України, Стратегію зовнішньополітичної діяльності України, а також галузеві стратегії розвитку ОПК. У цих документах підкреслюється важливість розвитку зовнішньоекономічних відносин та налагодження торговельно-економічного співробітництва з країнами-партнерами, що надають підтримку Україні.

Основні виклики пов'язані з намаганням агресора дестабілізувати економічну ситуацію, блокувати український експорт та протидіяти євроатлантичній інтеграції України. Особливий акцент у сучасній трансформації міжнародних відносин робиться на необхідності формування більш справедливої системи міжнародних економічних відносин, де Україна виступає як рівноправний партнер та виробник високотехнологічної продукції.

У числі національних інтересів на довгострокову перспективу встановлено «сталий розвиток української економіки на новій технологічній основі». Стратегічними пріоритетами названі: забезпечення фінансової стабільності, економічне зростання, інтеграція в єдиний ринок ЄС та зміцнення правових основ міжнародних відносин. Фактично, стабільність економіки України критично залежить від зовнішньої кон'юнктури та підтримки міжнародних фінансових інституцій. Значимі зрушення на цих напрямках досягаються заходами економічної дипломатії — посиленням роботи з просування експорту, залученням іноземних інвестицій для відновлення та забезпеченням надійності логістичних шляхів.

Основним інструментом вирішення проблемних питань забезпечення міжнародної безпеки України є використання політичних та економічних засобів, перш за все механізмів дипломатії та міжнародного права. Закономірною відповіддю на кризис мироустрою стає зміцнення співробітництва між державами, що протидіють агресії.

Основні пріоритети економічної дипломатії України включають:

1. Адаптацію торговельно-економічної системи до реалій воєнного стану та процесів євроінтеграції.
2. Зниження залежності української економіки від дій держави-агресора, розширення практики використання національних валют у розрахунках з партнерами.
3. Зміцнення присутності на світових ринках, збільшення несировинного експорту, географічна диверсифікація економічних зв'язків.
4. Захист українських інвестицій, товарів та послуг за кордоном від дискримінації та недобросовісної конкуренції.
5. Сприяння залученню в Україну іноземних інвестицій, передових знань та технологій для відновлення інфраструктури та ОПК.

Ці пріоритети є основою, на якій базується робота органів державної влади, інститутів розвитку та причетних до зовнішньоекономічної діяльності організацій, забезпечуючи економічну стійкість держави.

Даючи оцінку викликам стабільного розвитку економічних пріоритетів України в міждержавній взаємодії в період трансформації системи міжнародних відносин, не можна обійти увагою прийняті рішення та, на їх основі, вітчизняні програми, що ефективно діють в умовах зовнішнього збройного впливу. Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року, яка стала фундаментом для розробки галузевих програм [1].

Одним із пріоритетних напрямів стало забезпечення «міжнародної кооперації та експорту» продукції з високою доданою вартістю, зокрема продукції оборонно-промислового комплексу (ОПК) та сільського господарства [2].

Ключовими цілями є:

1. Збільшення несировинного експорту та частки продукції обробної промисловості у ВВП.

2. Формування ефективної системи розподілу праці та виробничої кооперації в рамках євроінтеграційних процесів та угод з країнами-партнерами.

3. Забезпечення зростання обсягу взаємних інвестицій та торгівлі.

Для реалізації поставлених цілей налагоджено постійний моніторинг через систему стратегічного планування, що включає розробку паспортів національних проектів, які містять декомпозицію цільових показників.

Оцінюючи значущість таких проектів, необхідно визначити ключові напрями, на яких можливо досягти структурних зрушень в інтересах економіки України: промисловий експорт, експорт продукції АПК, логістика міжнародної торгівлі, експорт послуг (особливо ІТ) та системні заходи розвитку міжнародної кооперації.

Основні завдання включають:

- Фінансування технологічного переозброєння галузей для виробництва товарів з високою доданою вартістю.
- Формування експортно-орієнтованої товаропровідної інфраструктури та усунення торгових бар'єрів.
- Розвиток логістики міжнародної торгівлі: розбудова пунктів пропуску на західному кордоні та спрощення митних процедур.

У контексті забезпечення економічної стійкості, важливим рішенням стало спрощення процедур імпорту критично важливих товарів та обладнання для потреб оборони та відновлення.

Дослідженням підтверджується, що зовнішній вплив на вітчизняну економічну сферу був завжди. Шлях подолання цього стану — зміцнення внутрішньої економіки, розвиток оборонних технологій та ефективна економічна дипломатія, яка має ресурс та інструменти просування національних інтересів України на міжнародних майданчиках [3].

Натомість, замість зосередження обмежених у сучасних умовах фінансових ресурсів виключно на підтримці українських експортерів,

державні структури України, такі як АТ «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА), відкрили програми з підтримки імпорту критично важливих товарів, необхідних для функціонування економіки та оборони. Введені санкції проти агресора підкреслили залежність України від імпорту в ряді ключових галузей, проте досвід показує, що імпортні товари знайдуть свою дорогу при участі комерційних посередників, що, швидше за все, збільшить їх вартість, а саме експорт потребує суттєвої фінансової підтримки державними структурами для забезпечення валютних надходжень.

Аналізуючи можливості української економічної дипломатії щодо паріювання негативного зовнішнього впливу, слід констатувати, що зобов'язання України в рамках СОТ та Угоди про асоціацію з ЄС обмежують країну в частині застосування тарифних і нетарифних заходів торговельної політики. Однак видається доцільним обмежити державні закупівлі товарів і послуг у компаній, що походять з країн, які не підтримують Україну або продовжують працювати на ринку агресора.

Подібні заходи паріювання негативу вже прийняті Урядом України щодо деяких напрямів зовнішньоекономічної діяльності. Це дозволить посилити позиції вітчизняних компаній усередині країни та компенсувати випадуючі закордонні ринки. Представляється необхідним внести законодавчі обмеження на залучення компаній з недружніх країн до розробки надр, інфраструктурних проектів у рамках держконтрактів та контрактів великих вітчизняних компаній.

Оцінюючи можливості української економічної дипломатії щодо «реалізації зусиль з технологічного оновлення та диверсифікації національної економіки, підвищення частки наукоємких галузей за рахунок залучення інвестицій та передових зарубіжних знань», необхідно констатувати наступне. Ситуація в економіці України виявила низку істотних недоліків у проведеній раніше політиці імпортозамещення.

Більшість компонентів для виробництва, навіть у харчовій промисловості, вироблялися при значному використанні іноземних компонентів [1].

Для подолання технологічного відставання потрібно використовувати конкурентні переваги України. Економічна дипломатія повинна сконцентруватися на просуванні вітчизняних розробок в оборонній промисловості, енергетиці, авіабудуванні, ІТ-технологіях та ядерній енергетиці [2].

Оцінка можливостей України щодо «зміцнення співробітництва з провідними виробниками енергетичних ресурсів» дає можливість констатувати наступне. Агресія агресора стала причиною активізації співробітництва в частині енергетичного діалогу з країнами ЄС, США, країнами Близького Сходу та Азії. Логічним кроком у цьому зв'язку стало поглиблення інтеграції енергетичної системи України до європейської мережі ENTSO-E.

Щодо використання можливостей «регіональних економічних та фінансових організацій», то важливість участі України в євроінтеграційних процесах тільки зростає. Активна робота інтеграційних органів ЄС є підтвердженням цього [3].

Значущою віхою стало прийняття рішень про фінансову підтримку коопераційних проектів, у які залучений бізнес з України та країн-партнерів. Ключовим питанням є повний перехід на торгівлю в національних валютах або валютах країн-партнерів. У частині економічної дипломатії важливо інтенсифікувати роботу щодо укладення угод про вільну торгівлю з країнами Глобального Півдня.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2021 № 868. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2021-%D0%BF#Text>

2. Економічна стійкість України в умовах війни: проблеми та перспективи: монографія / за ред. В. М. Гейця. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2025. 410 с.

3. Торговельна політика України в умовах воєнного стану: аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2025. 115 с.

Вовк Олексій Сергійович, аспірант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Інтенсивний підхід до розвитку сільського господарства, що базується на використанні невідновлюваних ресурсів промислового походження (мінеральних добрив, пестицидів, нафтопродуктів), дозволив значно підвищити продуктивність агровиробництва та забезпечити продовольчу безпеку багатьох країн. Водночас, така модель зумовила низку негативних наслідків: забруднення навколишнього середовища, зниження якості харчових продуктів та соціальну нестабільність сільських територій через відтік населення в урбанізовані зони.

З'ясувалося, що індустріальне сільське господарство є вельми нестійкою системою до цінових коливань на енергоносії та аномальних погодних умов, що призводить до зниження ефективності виробництва та зростання цін на продовольство. Це спонукало до пошуку альтернативних систем землеробства, стійких до зовнішніх впливів за рахунок максимального використання місцевих відновлюваних ресурсів та екологічної адаптації.

Серед таких систем найбільшого розвитку набуло органічне сільське господарство, яке практикується на комерційному рівні щонайменше у 160 країнах світу. Сформовано розвинений ринок органічної продукції з налагодженими економічними відносинами між операторами виробництва, переробки, реалізації та експортно-імпортними операціями. Світовий органічний ринок зростає випереджаючими темпами порівняно з традиційним агропродовольчим ринком, демонструючи високі середні річні темпи приросту роздрібної реалізації.

На міжнародному рівні органічне сільське господарство розглядається як фактор сталого розвитку. У цьому контексті актуальним є уточнення сутності відповідних економічних категорій та обґрунтування конкурентоспроможності органічних технологій на основі комплексного підходу, що враховує економічну, екологічну та соціальну складові. Для України це відкриває можливості для об'єктивної оцінки необхідності розвитку вітчизняного ринку органічної продукції, формування ефективної державної політики у цій сфері з урахуванням специфіки соціально-економічної ситуації в регіонах та зарубіжного досвіду державного регулювання.

Аналіз наукових публікацій свідчить про відсутність єдності у визначеннях сутності органічного сільського господарства. Базові дефініції часто страждають односторонністю, акцентуючи увагу лише на агрономічних, екологічних аспектах або проблемах здорового харчування, і слабо пов'язані з принципами сталого розвитку. Крім того, бракує чіткого визначення ринку продукції органічного сільського господарства.

На основі світового досвіду нами виділено принципові відмінні риси органічного сільського господарства:

1. Якісна зміна структури ресурсів: перехід від невідновлюваних ресурсів промислового походження до місцевих відновлюваних (органічні добрива, сівозміни, біозахист) при зростанні ролі інформації та знань як основних «імпортованих» ресурсів .
2. Максимальна адаптація агроєкосистем до навколишнього природного середовища («органічність» у широкому сенсі).
3. Соціально-культурна складова: збереження традицій, сільського укладу життя, демографічна стабільність та розвиток сільської інфраструктури.
4. Турбота про майбутні покоління на основі комплексного вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем.

З урахуванням цих рис запропоновано авторські визначення. Для бізнесу та споживачів: органічне сільське господарство — це спосіб виробництва, конкурентоспроможність якого визначається сукупністю взаємопов'язаних факторів якості навколишнього середовища, життя сільського населення та продукції, що забезпечується системною організацією праці з мінімізацією невідновлюваних ресурсів .

Для нормативно-правової бази та наукових розробок: органічне сільське господарство — це виробнича система, управління якою здійснюється на основі прагнення до максимальної адаптації до локальних агрокліматичних умов, збереження екологічного рівноваги та балансу з навколишніми екосистемами, при забезпеченні функціонування інформаційними, інтелектуальними та відновлюваними матеріальними ресурсами переважно місцевого походження.

На основі аналізу зв'язків між сферами АПК запропоновано визначення ринку продукції органічного сільського господарства — це сегмент агропродовольчого ринку, що слабо залежить від оборотних матеріальних ресурсів промислового походження, має частково виділені канали товароруку та базується на інтелектуально-інформаційній взаємодії між виробниками, переробниками, реалізаторами та кінцевими споживачами.

У наукових колах триває дискусія щодо необхідності відокремлення товароруку органічної продукції від продукції іншого походження. Вважаємо за необхідне застосовувати диференційований підхід. Неприпустимим є змішування різних сільськогосподарських технологій (наприклад, ГМО та органічних), однак сучасні логістичні технології та суворе нормативно-правова база дозволяють у більшості випадків не виділяти спеціальні канали товароруку на етапі реалізації (зокрема, торгівля в супермаркетах). Водночас, на етапі переробки створення окремих

підприємств або виділених цехів є доцільним для уникнення контамінації, що потребує додаткових інвестицій.

У структурі світового сільського господарства органічне господарство є підтипом екологічного, яке розвивається в напрямку сталого сільського господарства, що рівноправно враховує природоохоронні, економічні та соціальні аспекти .

Сучасна типологічна структура включає: класичне та неокласичне (ресурсозберігаюче) індустріальне, генно-інженерне, екологічне сільське господарство, а також господарство, орієнтоване на місцевих споживачів. Джерелами органічної продукції є:

- Органічне рослинництво та тваринництво.
- Органічна аквакультура.
- Збір дикоросів на незабруднених територіях.
- Органічне агролісівництво.

Основними складовими державного регулювання ринку органічної продукції є:

1. Органічна гарантійна система (ОГС): комплекс процедур зі стандартизації, атестації, сертифікації (з використанням спеціального маркування) та інспекції.
2. Інтелектуально-інформаційне забезпечення.
3. Фінансова підтримка.

Центральне місце займає ОГС, що базується на єдиному законодавстві (аналогічно Національній органічній програмі США - NOP або Регламенту ЄС № 834/2007). Для України, в контексті євроінтеграції, критично важливим є контроль над сертифікаційними організаціями, поощрення міжнародної співпраці та прагнення до уніфікації стандартів.

У світовій практиці виділяють два основні підходи до фінансової підтримки органічного сектору. Американський підхід орієнтований на фінансування науки, консультацій, сертифікації та маркетингу, що сприяє

швидкому розвитку торгівлі та гарантуванню якості. Європейський підхід передбачає пряме субсидування виробників (зокрема через агроекологічні програми), що стимулює розвиток виробництва та сталий розвиток сільських територій .

Україна, як член СОТ, повинна застосовувати механізми підтримки, що не викривляють міжнародну торгівлю. Аналіз показує, що багато заходів «зеленої корзини» СОТ (наукові дослідження, підготовка кадрів, консультаційні та інспекційні послуги, екологічні програми) підходять для обґрунтування підтримки українського органічного сектору.

На основі комплексного підходу розроблено алгоритм оцінки конкурентоспроможності органічної продукції, що базується на принципах сталого розвитку (баланс економічної, екологічної та соціальної складових) .

Ключові висновки щодо конкурентоспроможності:

1. Економічні критерії: Продуктивність в органічних господарствах зазвичай нижча, проте вони стійкіші до погодних стресів. Рентабельність забезпечується нижчими виробничими витратами (без хімікатів) та преміальними ціновими надбавками (10–400%).

2. Екологічні критерії: Антропогенне навантаження на довкілля значно нижче порівняно з індустріальним сільським господарством .

3. Соціальні критерії: Вища зайнятість сільського населення та краща якість середовища проживання.

Попит на органічну продукцію в містах зростає, незважаючи на вищу ціну, оскільки вона сприймається як товар високої якості та європейський стандарт життя.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10.07.2018 № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

2. Швайка А. О. Органічне виробництво як основа сталого розвитку сільських територій України. Економіка АПК. 2024. № 2. С. 45–52.
3. Геєць В. М. Економічна безпека України: проблеми та перспективи розвитку: монографія / Інститут економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2025. 450 с.
4. Аналіз ринку органічної продукції в Україні: стан, тенденції та перспективи розвитку: аналітичний огляд / Міністерство аграрної політики та продовольства України. Київ, 2024. 85 с.
5. Галушко В. П. Економіка органічного виробництва: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2025. 320 с.
6. Міжнародна торгівля органічною продукцією: можливості для українських експортерів: методичні рекомендації / Інститут аграрної економіки НААН. Київ, 2025. 110 с.

Дацій Надія Василівна, д.держ.упр., професор, професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

АНТИКОРУПЦІЙНИ МЕХАНІЗМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Функціонування держави та місцевого самоврядування, виконання ними суспільно значущих завдань є неможливими без належного матеріально-ресурсного забезпечення. Публічно-правові утворення виступають найбільшими споживачами економічних благ, а обсяг публічних закупівель складає значну частку ВВП, що робить цю сферу критично важливою для економічної стабільності та довіри до влади.

Сучасна ринкова економіка вимагає відмови від директивних методів на користь ефективного управління закупівлями через залучення суб'єктів господарювання. В Україні функціонування системи публічних закупівель (зокрема, через електронні платформи) кардинально змінило модель взаємодії держави та бізнесу. Це створило спеціалізовану сферу публічного управління, що охоплює весь цикл: від планування потреб та їх формалізації до моніторингу виконання контрактів.

З огляду на масштабність процесів та перехід закупівель на інтеграційний рівень (умови Угоди про асоціацію з ЄС), актуальним завданням є вдосконалення антикорупційних механізмів. Це вимагає розробки цілісної концепції управління закупівлями, яка забезпечує прозорість, конкуренцію та ефективне використання бюджетних коштів, мінімізуючи корупційні ризики на всіх етапах правозастосування.

Розглядаючи вказані потреби як запити, автор пропонує відійти від передбаченої законом триади «товари, роботи, послуги», що не розкриває всього набору економічних благ, які придбаваються публічно-правовими

утвореннями. Констатується, що властивість юридичної категорії відповідна потреба набуває тільки після її належної об'єктивізації в планових актах замовників та документації про закупівлю за результатами проходження адміністративних процедур.

На підставі вивчення праць провідних фахівців, а також судової практики, аналізується питання про допустимість виділення потреб самих замовників як юридичних осіб та їх відмежування від потреб публічно-правових утворень, що передбачає застосування в процесі їх задоволення різного інструментарію управління (Закону України «Про публічні закупівлі» та інших нормативних актів).

Обґрунтовується висновок про публічні закупівлі як загальний (універсальний) режим задоволення державних та муніципальних потреб, що має пріоритет перед іншими альтернативними механізмами. При цьому залежно від предмета та інших значущих параметрів пропонується відмежовувати закупівлі від таких факультативних способів, як самостійне виробництво економічних благ, публічно-приватне партнерство, примусове вилучення.

На завершення параграфа формулюється авторська дефініція поняття «державні та муніципальні потреби».

З опорою на критичний аналіз підходів сучасних учених до дослідження проблематики публічних закупівель, відстоюється домінування у цій сфері публічно-управлінських методів регулювання. Так, відзначається, що функціональне призначення даних правовідносин, їх спрямованість на реалізацію повноважень і завдань публічної адміністрації свідчить про їх тяжіння до сфери адміністративно-управлінського регулювання. При цьому задоволення потреб публічно-територіальних утворень в економічних благах може бути віднесене до числа нетипізованих державних (муніципальних) функцій.

Вивчено ступінь домінування публічно-правових начал на різних стадіях діяльності із здійснення публічних закупівель. Так, на стадії планування закупівель виникають адміністративно-правові відносини внутрішньоапаратного типу; на стадії визначення постачальника інструментарій адміністративного управління, зберігаючи своє домінування, все ж вдається до приватноправових конструкцій. У відносинах щодо виконання контракту загальний цивільно-правовий режим зазнає впливу публічного права, хоча і не так виражено, як на попередніх стадіях.

Останніми роками формується відносно автономна і самодостатня сфера правового регулювання, а також кореспондуюча їй система нормативних актів міжнародного, інтеграційного та національного права (включаючи загальнодержавний, регіональний, місцевий підрівні). Цей масив нормативних правових актів, що утворюють законодавство у сфері публічних закупівель, характеризується відомою мірою (1) предметної та (2) функціональної (цільової) спільності, а сама структура базового нормативного правового акта - Закону «Про публічні закупівлі» - свідчить про його схожість з кодексом (наявність загальних положень, принципів, власного понятійного апарату, претензія на системне регулювання всього комплексу відповідних правовідносин - від планування закупівель до виконання контракту, контролю, моніторингу та аудиту).

Прогнозується поглиблення інтеграції сфери публічних закупівель у рамках адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу, у тому числі шляхом створення спільної єдиної інформаційної системи, єдиних реєстрів (недобросовісних постачальників, банківських гарантій), переліку електронних торгових майданчиків.

На підставі результатів робіт ряду українських дослідників (зокрема, праць Ю. П. Битяка [2], В. М. Галушка [5], А. О. Швайки [3], М. В. Яцика [7]) відстоюється позиція, що діяльність публічної адміністрації щодо задоволення потреб публічно-правових утворень в економічних благах

шляхом здійснення публічних закупівель має адміністративно-процесуальний характер. Названа процедурно-процесуальна форма, незважаючи на окремі свої особливості, в цілому може бути віднесена до числа юридичних процесів, що реалізуються через сукупність послідовно змінюючих один одного стадій, які є за своєю природою адміністративними процедурами.

Відзначається, що в досліджуваній сфері особливого розвитку набувають конкурентні адміністративні процедури, що опосередковують порядок реалізації конкурентних способів визначення постачальника - відкриті торги, конкурентний діалог тощо [2].

Підтверджують цей висновок: (1) спрямованість процедур публічних закупівель на реалізацію публічно значущого завдання - задоволення державної (муніципальної) потреби, (2) наявність послідовно змінюючих один одного стадій, що забезпечують досягнення власного проміжного документально фіксованого результату, (3) наявність сукупності диференційованих адміністративних актів, що мають проміжний або підсумковий характер, (4) закріплення адміністративного способу захисту прав невластних суб'єктів (через систему оскарження) [3].

Окрім підсумкових та проміжних адміністративних актів, що приймаються в процесі публічних закупівель, виділяються акти, що забезпечують їх здійснення (рішення про створення тендерного комітету або уповноваженої особи) [7].

Результати аналізу особливостей правового становища суб'єктів досліджуваних правовідносин дозволили запропонувати їх класифікацію за функціональним критерієм [5]:

суб'єкти, що реалізують публічний інтерес (замовники, уповноважені органи та установи, тендерні комітети, уповноважені особи, органи, що здійснюють контроль, моніторинг та аудит - Держаудитслужба, суб'єкти громадського контролю);

суб'єкти, що реалізують приватний інтерес (учасники закупівель, постачальники);

суб'єкти, що забезпечують здійснення закупівлі (спеціалізовані організації, оператори електронних майданчиків (ProZorro), експерти та експертні організації).

При дослідженні адміністративно-правових статусів окремих суб'єктів правовідносин у сфері публічних закупівель показано, що віднесення особи, наприклад, до числа замовників визначає наявність у неї статусу одержувача бюджетних коштів, повноваження на виконання функцій замовника, приналежність майна, що закуповується, до державної (комунальної) власності [2].

Аналізуються рішення, що приймаються при здійсненні закупівель, залежно від функціональних стадій відповідної процедурно-процесуальної діяльності, спрямованості на досягнення конкретної підсумкової або проміжної мети, внутрішньо- та зовнішньоапаратного характеру. Окремо, без прив'язки до цих стадій, виділені акти, що забезпечують здійснення закупівель. Відзначається, що такий адміністративний акт, як рішення про результати відбору (протокол визначення переможця), виступає обов'язковою підставою для укладення договору і в сукупності із закупівельною документацією та заявкою переможця процедури відбору вичерпним чином зумовлює зміст договірної зобов'язання [7].

Вивчено основні точки зору вчених на правову природу відповідних рішень (адміністративні акти, акти-угоди, індивідуальні правозастосовні акти без будь-якої галузевої кваліфікації) та державних (комунальних) контрактів (цивільно-правовий, підприємницький, змішаний, адміністративний договір) [2].

Констатується, що правовому регулюванню контракту притаманні одночасно публічно-правові та приватноправові начала [5].

Так, до особливостей публічно-правового характеру належать: (1) мета укладення (задоволення потреб публічно-правового утворення в товарах, роботах, послугах), (2) похідність від адміністративного акта, (3) неможливість зміни умов угодою сторін (або, в деяких випадках, обмеження такої можливості), (4) обов'язковість укладення державного контракту для замовника та переможця, (5) закріплення переліку випадків, при яких розірвання договору є обов'язком державного замовника, (6) забезпечення транспарентності на всіх етапах, пов'язаних з укладенням контракту та його виконанням [3].

У свою чергу, приватноправовими особливостями контракту слід визнати: (1) цивільно-правову форму, (2) пряму вказівку закону на регулювання відповідних відносин нормами Цивільного кодексу України, (3) опосередкування державним (комунальним) контрактом переходу речових прав на майно, (4) визнання державного (комунального) контракту формою участі публічно-правових утворень у цивільному обороті [2].

При цьому нереалізованість у вітчизняному законодавстві концепції адміністративних договорів не дозволяє в повній мірі використовувати потенціал публічно-правового регулювання у сфері публічних закупівель [5]. На даній стадії розвитку вітчизняного законодавства державний контракт залишається видозміненим (підлаштованим під домінуючі публічні завдання) цивільно-правовим механізмом задоволення публічної потреби в економічних благах.

Ця процедурно-процесуальна діяльність являє собою систему наступних стадій [7]:

планування (мета стадії - об'єктивація публічної потреби в товарах, роботах, послугах, її відображення в актах планування) - у вузькому сенсі це діяльність замовників з підготовки та публікації річних планів закупівель, у широкому - також прогнозування, стратегічне планування та розробка цільових програм [5];

визначення постачальника (мета стадії - вирішення індивідуального управлінського питання, тобто вибір, як правило, на основі змагальності, особи, яка максимально ефективно зможе задовольнити конкретну потребу публічно-правового утворення в економічних благах певного роду) [2]. При цьому дана стадія не закінчується виданням підсумкового адміністративного акта (протоколу визначення переможця), в її рамках виділяється етап реалізації підсумкового адміністративного акта - укладення контракту;

оскарження результатів визначення постачальника (мета стадії - перевірка законності адміністративного акта, прийнятого на попередніх стадіях. Це ітерированное в єдиний адміністративний процес задоволення публічної потреби в товарах, роботах, послугах спеціальне адміністративне провадження за скаргою (до органу оскарження - Антимонопольного комітету України) зі своєю структурою, яка охоплює порушення, розгляд справи, винесення рішення, доведення рішення до відома зацікавлених осіб) [3]. Стадія оскарження є факультативною;

виконання державного та комунального контракту (мета стадії - найбільш прозора та ефективна взаємодія з постачальником (підрядником, виконавцем) для безпосереднього задоволення публічної потреби в товарах, роботах, послугах) [5].

Констатується, що поза межами означених стадій залишаються дії щодо формування тендерних комітетів або уповноважених осіб, які не можуть бути віднесені ні до стадії планування, ні до стадії визначення постачальника, а тим більше до інших стадій [7]. Зазначені дії в сукупності з прийняттям необхідних локальних нормативних актів відносяться до спеціальних, що забезпечують закупівельну діяльність, заходів щодо формування інфраструктури контрактної системи.\

Останніми роками формується розгалужена система контролю, диференційована залежно від предмета перевірки та рівня замовників та інших суб'єктів контролю (процедурний, інформаційний, внутрішній

державний фінансовий контроль, відомчий контроль, аудит і моніторинг) [3]. Відзначається, що зазначені види контролю мають попередній, поточний та подальший характер.

Звертається увага на можливості використання в цій сфері функціоналу системи ProZorro, а також її інтеграції з бюджетними інформаційними системами, що дозволяє здійснювати постійний автоматизований моніторинг за відповідністю розміщеної інформації про закупівлі, а також забезпечувати інформування необмеженого кола осіб про результати контрольних заходів [7]. Поряд з цим зроблено висновок про недостатню реалізацію ризик-орієнтованого підходу до здійснення контрольних заходів у сфері закупівель, що, безперечно, знижує ефективність перевірок та підвищує ймовірність зловживань [6].

Встановлено, що в даний час сформувався квазісудовий порядок розгляду скарги, в основу якого покладено (1) зумовленість права на подання скарги наявністю спору з приводу реалізації суб'єктивного публічного права на доступ до публічних закупівель, (2) змагальність, (3) гласність, (4) диспозитивність, (5) наявність формалізованих вимог до скарги та документів, що до неї додаються [2].

Відзначається, що коло суб'єктів, які мають право на подання скарги, диференціюється залежно від предмета оскарження та етапу процедури закупівель [5].

Охарактеризовано ознаку оперативності розгляду скарги, що полягає у стислих часових межах реалізації права на оскарження, скороченому терміні її розгляду, а також у застосуванні диференційованих заходів адміністративного примусу на різних етапах її розгляду [3]. За підсумками аналізу сформовано висновок про формування у сфері публічних закупівель квазісудового охоронного процесу (провадження), інтегрованого в єдиний процес задоволення публічних потреб [6].

Відзначається, що комплексний характер відносин у сфері державних та комунальних закупівель передбачає можливість застосування різних способів захисту: (1) оскарження актів та дій агентів публічної адміністрації в порядку адміністративного судочинства (до укладення контракту) та (2) оскарження торгів шляхом подання самостійного цивільного позову [3].

З урахуванням тенденції розвитку галузі публічних закупівель саме як сфери спеціального публічно-правового регулювання ставиться питання про вирішення спорів щодо захисту суб'єктивного публічного права на доступ до публічних закупівель у порядку адміністративного судочинства [5].

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.02.2026).
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. В. Галунька, О. В. Правоторової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2025. 656 с.
3. Швайка А. О. Публічні закупівлі в Україні: правове регулювання та механізми управління: монографія. Київ: Інститут агроєкології і природокористування НААН, 2024. 310 с.
4. Про Національну стратегію розбудови безпечного та здорового освітнього середовища у Новій українській школі та основні засади створення такого середовища: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.01.2025 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.02.2026).
5. Галушко В. П. Управління публічними фінансами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2025. 240 с.
6. Механізми протидії корупції у сфері публічних закупівель: методичні рекомендації / кол. авт. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2025. 150 с.

7. Яцик М. В. Організаційно-економічний механізм функціонування системи ProZorro. Харків, 2025. 22 с.

Сіріньок Андрій Олександрович, аспірант, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИБОРУ ТИПУ І РОЗМІРІВ ФОРМУВАНЬ АГРОБІЗНЕСУ

Новим формуванням агробізнесу є аграрна фінансово-промислова група (АФПГ), чи як його правильно було б називати – фінансово-агропромислова група (ФАПГ), яка об'єднує юридично самостійні особи (обов'язково організації сфери виробництва та кредитні організації) для реалізації інвестиційних чи інших проєктів. У цієї форми інтеграції є великі переваги, насамперед у таких організацій висока здатність по об'єднанню активів, що сприяє модернізації виробництва, кращому використанню сировини, зниженню витрат, підвищенню конкурентоспроможності, розширенню ринків збуту вироблених товарів та послуг, підвищенню ефективності виробництва, створенню нових робочих місць. Інтереси учасників ФАПГ збігаються також за іншими позиціями: ведення консолідованого балансу, зниження податкових відрахувань, збільшення якості продукції за рахунок більш поглибленої переробки. М. К. Бондарчук, Я. Р. Біленська виділяють дві найбільш «переважні» форми: 1) ФАПГ, що формується навколо високомодернізованих підприємств із виробництва одного продукту; 2) ФАПГ багатогалузева, але обмежена рамками невеликої території. Вчені пишуть: «Особливістю функціонування аграрної ФПГ є те, що сільськогосподарська продукція (цукрові буряки, молоко, приріст живої маси худоби та птиці, зерно тощо) до стадії її остаточної реалізації споживачеві має залишатися власністю сільськогосподарських товаровиробників» [1, с. 197].

Разом з тим, створення фінансово-агропромислових груп пов'язане з певними труднощами, наприклад, із розробкою безлічі різних документів

(статут, угода з фінансових питань, положення про міжвиробничі відносини і т. д.). Д. Р. Гаркуша піддає жорсткій критиці практику створення та роботи українських ФПГ (всіх, не тільки агропромислових), «які практично не дають країні реального злиття, концентрації та централізації індустріального капіталу. У них переважає експортно-сировинна спрямованість, вони демонструють зацікавленість тільки у державній підтримці, вираженій у різних пільгах, і замикаються на лобіюванні інтересів підприємств, що до них входять» [2, с. 70].

Останнім часом набувають розвитку такі форми некомерційного партнерства, як асоціації чи спілки, які, безумовно, є яскравим прикладом агропромислової інтеграції. Про економічну доцільність створених спілок та асоціацій говорять багато вчених, зокрема Н. І. Чухрай, В. О. Лаганін [3, с. 115]. Вони бачать переваги таких форм інтеграції насамперед у яскраво вираженому добровільному та демократичному характері входження та виходу учасників, у зацікавленості входження до спілки (асоціації), пов'язаної з наданням пільг учасникам спілки (пільгового кредиту, натурального авансу, позачергових послуг на вигідних умовах, гарантованих цін). Учасниками союзу чи асоціації можуть бути сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, переробні та агросервісні підприємства, торговельні та інші формування. Основним завданням союзу (асоціації) є захист та представлення інтересів учасників, тому в нашій країні по всій вертикалі управління найбільш важливими та стратегічними продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною створені галузеві асоціації та спілки.

Слід згадати про ще одну форму інтегрованих підприємств. Йдеться про створення концернів (агрофірм), про повне об'єднання власності – злиття. У сільському господарстві така інтеграція відбувається, зазвичай, на території не більше одного адміністративного району. Вчені з різних боків дивляться на проблему концернів агробізнесу в Україні. Одні, такі як

О. С. Шаріпова, вважають, що це формування агробізнесу, безумовно, є перспективним, але його для повноцінного розвитку у країні не дозріли необхідні умови: економічна обстановка, цивільно-правова і податкова ситуація [4, с. 149]. Якщо звернутися до міжнародного досвіду, то дійсно можна переконатися, що, наприклад, у США панує корпоративна форма інтеграції в агробізнесі.

Актуальним питанням є вибір типу і розмірів формувань агробізнесу, оскільки це дуже впливає на рівень їх технічної оснащеності, терміни будівництва, ефективність капітальних вкладень, рівень собівартості продукції і на продуктивність праці.

Вибір конкретних напрямів та форм інтеграції агробізнесу залежить від досягнутого на кожному історичному етапі рівня продуктивних сил, поглиблення розподілу праці, спеціалізації та концентрації виробництва. Визначають доцільність вибору: інтереси учасників інтеграції, рівень технологічної зв'язаності підприємств, конкурентність ринку сільськогосподарської продукції, спеціалізація, кількість технологічних суб'єктів, організаційно-правові засади взаємодії. О. І. Амоша, Н. В. Трушкіна, В. А. Шипоша ставлять вибір тієї чи іншої форми у залежність, передусім, від економічної обстановки у регіоні, стану продовольчого ринку, форм об'єднання капіталу в управлінні, можливості головного підприємства міста і рішень адміністративних органів [5, с. 13]. На наш погляд, важко заперечувати доцільність обліку будь-якого з вищезгаданих факторів і ясно, що вони чудово доповнюють один одного. Очевидно, що при виборі слід взяти до уваги якомога більшу кількість об'єктивних умов.

Література:

1. Бондарчук М. К. Характеристика складових інноваційного потенціалу господарських структур в системі "інновації – фінанси –

виробництво". Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 197–198.

2. Гаркуша Д. Р. Місце і роль малого підприємництва в економіці країни. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів і права : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 12 липня 2019 року. У 2 ч. Ч. 2. Полтава : ЦФЕНД, 2019. С. 69-70.

3 Чухрай Н. І. , Лаганін В. О. Зовнішнє та внутрішнє партнерство в інноваційній діяльності підприємства. Вісник національного університету "Львівська політехніка". 2007. № 582. С. 114–119.

4. Шаріпова О. С. Систематизація бізнес-процесів, що реалізуються при адміністративному управлінні в інтегрованих підприємницьких структурах. Управління проектами та розвиток виробництва. 2009. № 4. С. 147-152.

5. Амоша О. І. Механізм формування та управління розвитком бізнес інтегрованих структур у східних регіонах України / О. І. Амоша, Н. В. Трушкіна, В. А. Шипоша. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 3. С. 4-14.

Слободенюк Арсеній Сергійович, аспірант, Міжрегіональна академія управління персоналом

ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Пропонується використовувати ймовірнісний підхід, а точніше метод, що ґрунтується на використанні середніх відстаней, які розраховуються за допомогою евклідової метрики. Відповідно, на третьому етапі реалізації нашої методики пропонується поділити харчові підприємства на кластери за рівнем конкурентоспроможності.

Оцінка конкурентоспроможності харчового підприємства - це відносний показник, що визначається з урахуванням порівняння цього підприємства коїться з іншими, тому що більше підприємств беруть участь у порівнянні, то більш точної буде оцінка конкурентоспроможності конкретного підприємства. У ході проведення даної класифікації пропонується провести перевірку достатності критеріїв, використовуваних з метою оцінки конкурентоспроможності конкретного харчового підприємства. Зазначимо, що досить часто на практиці при проведенні оціночних заходів доводиться стикатися з тим, що частина інформації про об'єкти має нечіткий характер, і тому доводиться вдаватися до процедур експертного опитування з метою отримання даних, що дозволяють оцифрувати лінгвістичні характеристики [1, с.75]. Найбільш поширеним є метод парних порівнянь, тобто кожному експерту пропонується оцінити ступінь переваги порівнюваних об'єктів за критерієм, що розглядається, з подальшим оцифруванням результатів.

На четвертому етапі пропонується визначити положення конкретного підприємства в межах певного класу, тобто провести ранжування харчових підприємств від найкращого до найгіршого.

Провівши перелічені процедури, отримаємо оцінку конкурентоспроможності аналізованих харчових підприємств, що дозволить як віднести кожне підприємство до заздалегідь виділеному класу, а й визначити становище підприємства стосовно іншим всередині класу.

Заключним етапом є формування рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності харчового підприємства. Для цього використовуємо принцип: завдання підвищення конкурентоспроможності підприємства та конкурентоспроможності виробленої ним продукції є взаємопов'язаними.

Як говорилося вище, для успішного функціонування будь-якого підприємства необхідно вміння переводити виготовлену продукцію в гроші. Найбільше значення для споживача харчової продукції мають якість та ціна. Необхідно відзначити, що на даний момент якість харчової продукції залишається на досить низькому рівні, отже, споживач при виборі харчової продукції в першу чергу спиратиметься на ціну [2, с.135].

Зауважимо, що досить високий попит на харчову продукцію дає можливість харчовим підприємствам не акцентувати свою увагу на якості об'єктів, що зводяться. Тому в ситуації, що склалася головним критерієм, що визначає споживчий вибір, виступає ціна на продукцію.

Вочевидь, що стоїть конкурентоспроможність підприємства, тим більше конкурентоспроможну продукцію теоретично воно може випускати і, як наслідок, утримувати найбільш привабливий сегмент ринку, будучи лідером з ціноутворення над ринком. Відповідно, для підвищення конкурентоспроможності харчовому підприємству пропонується розробити стратегію на основі економіко-математичної моделі, яка дозволить врахувати конкурентні переваги продукції та рівень цін. Чим вище точність

оцінок конкретних властивостей продукції, суттєвих для споживача, тим вища ймовірність того, що підприємство стане лідером на ринку. Тим самим, підвищивши якість виробленої продукції, можна призначити ціну з урахуванням конкурентних переваг продукції та підвищити прибуток. І що найголовніше, підвищити конкурентоспроможність своєї продукції та конкурентоспроможність самого підприємства відповідно.

Подальшу оцінку конкурентоспроможності харчових підприємств пропонується проводити за схемою, представленою на рис. 1.

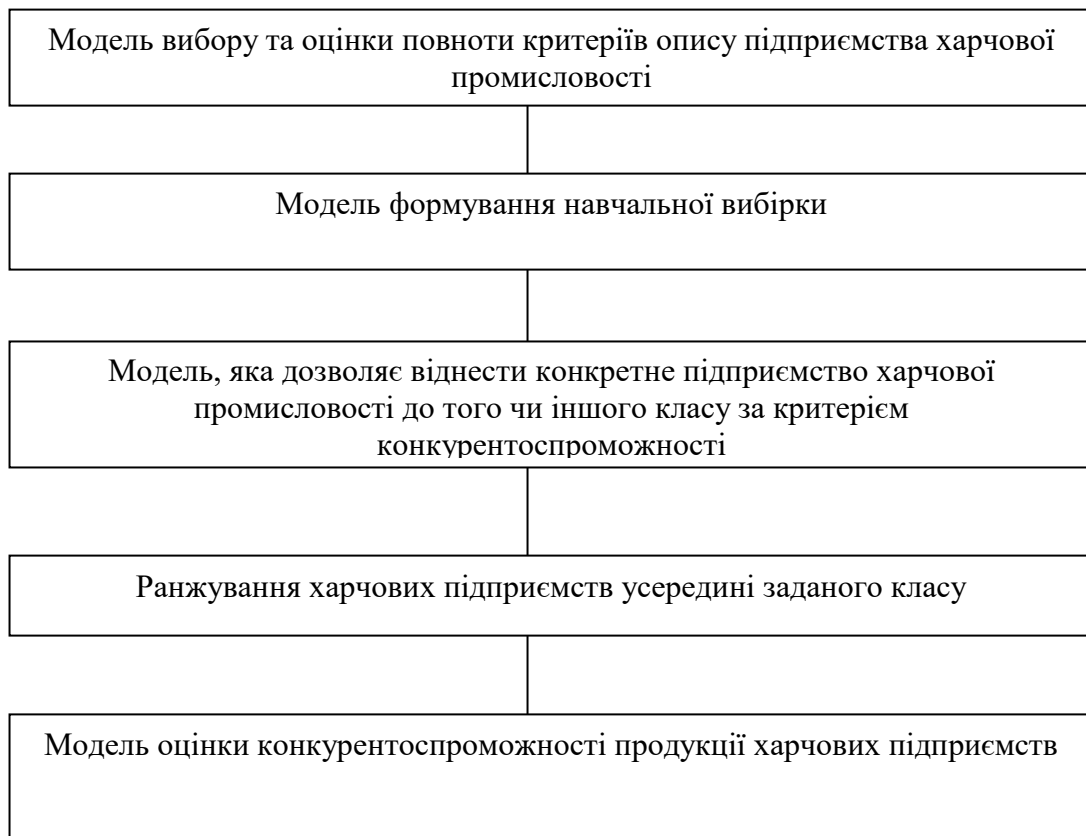

Рис. 1. Методика оцінки конкурентоспроможності харчових підприємств

Таким чином, запропонована методика оцінки конкурентоспроможності харчових підприємств враховує специфіку харчової сфери, дозволяє визначити рейтинг учасників харчового ринку та

запропонувати практичні рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності.

Література:

1. Довгань Л. Є. Конкурентоспроможність підприємств / Л. Є. Довгань. – Київ : Політехніка, 2004. – 144 с.

2. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [С. М. Клименко, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2006. – 527 с.

Reva Stanislav Igorevich, postgraduate, Donetsk State University of Internal Affairs

**NATIONAL PRACTICE OF SPECIALIZATION OF THE
NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNITS IN THE FIELD OF
COUNTERING ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO
CORRUPTION**

Under Ukrainian legislation, the police are designated as a specially authorized entity for anti-corruption efforts. First, it should be noted that the entire structure of the National Police of Ukraine (NPU), like most other state bodies, is built upon a specific specialization. This is manifested in the distribution of tasks, functions, and the forms and methods of activity among various police units (services), the powers of police units at the national, territorial, or interregional levels, and the duties of police officers based on their positions. The higher the level (from local to national), the deeper the specialization of the police units observed. Predominantly, specialization occurs according to a functional attribute, based on the primary function assigned to the police or the method of its execution (e.g., crime control and operational-search activities), or a sectoral attribute (e.g., anti-corruption or administrative-jurisdictional activities).

Specialization is a form of social relations manifested both in the narrowing of human activity and the limitation of functional parameters, as well as in the concentration and mobilization of efforts in a clearly defined direction. Collectively, this allows for the rapid, high-quality, and cost-effective resolution of assigned tasks [1, p. 9]. M. Anderson classifies specialization, along with centralization and competition, as the fundamental organizational characteristics of the French police system [2].

Thus, the specialization of police activity serves as an organizational and legal principle. In most modern states, it is a general essential feature of the activities of judicial and law enforcement agencies and one of the principles of their organization [1, p. 16].

One of the directions of anti-corruption efforts in global practice is the creation of specialized anti-corruption institutions aimed at actively countering this negative phenomenon. Accordingly, as O. Novikov emphasizes, an anti-corruption body designed to effectively combat corruption must be capable of professional and comprehensive counteraction, which implies the multifunctionality of its activities [3, p. 53]. It should be noted that this refers to the establishment of state law enforcement institutions at the national level whose activities are exclusively related to countering corruption or, at the very least, constitute the core of their functioning. In such cases, all their powers are concentrated on the implementation of these tasks.

The creation or consolidation of specialized units within the NPU should be part of an effective strategy for countering corruption-related offenses and offenses related to corruption, in which such a unit or system of specialized police units can serve as a national-level driving force. For the police to handle a large volume of such offenses, units specializing in countering violations of anti-corruption legislation may include all or a combination of tasks regarding monitoring, detection, investigation, analysis of causes, and prevention of these violations. A detailed analysis of the regulations on specific police units or instructions governing the work of certain police services confirms that the NPU system includes units whose activities, among others, are aimed at countering corruption-related violations.

Summarizing the above, it can be confidently stated that an internal specialization of units exists within the National Police system. Their competence (tasks, subject matter, and powers) regarding the counteraction of administrative offenses related to corruption is established at the level of departmental regulatory

acts (orders of the National Police approving the Regulations on the Strategic Investigations Department and the Internal Security Department of the NPU). This aligns with global practices of subject-target specialization of individual units within police structures. Such national practice is consistent with a partial (dual) model, as the activities of these two NPU units clearly show a division of jurisdiction for anti-corruption measures based on the subject of influence (within the police system/police officers versus external public administration officials); however, this activity is not the sole task among the mandates of these authorized NPU units.

References:

1. Silantieva, E. Ye. (2014). Organizational and legal problems of the principle of court specialization (Author's abstract of the Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences: 12.00.10). Kharkiv. 23 p.
2. Anderson, M. (2020). The Dual French Police System: Centralization, Specialization, Competition. In *Policing in France* (pp. 54–68). Routledge.
3. Novikov, O. (2015). World experience of specialized anti-corruption bodies functioning. *Public Administration Efficiency: Collection of Scientific Papers*, (43), 52–57.

СЕКЦІЯ «СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»

Жогло Ольга Володимирівна, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Руденко Ілона Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Мохнар Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Коломоєць Аліна Миколаївна, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

ФАКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТА РИЗИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Психологічна стійкість та професійна адаптивність в умовах воєнних викликів є ключовими показниками, що визначають ефективність виконання службових обов'язків рятувальників. Для наукового аналізу важливими є не лише кількісні дослідження рівня психічного стану фахівців, а й якісне розуміння механізмів адаптації до тривалих стресових навантажень. Дослідження показують, що регулярна взаємодія з екстремальними ситуаціями сприяє формуванню як захисних, так і деструктивних психофункціональних реакцій. Це відображається у показниках стабільності уваги, емоційної регуляції, когнітивної гнучкості та здатності до відновлення після професійних навантажень [3, с. 61].

Психологічна стійкість як когнітивно-емоційна структура включає здатність зберігати емоційний баланс, підтримувати адекватну самооцінку, прогнозувати наслідки дій та ефективно керувати власними реакціями в надзвичайних умовах. Вона є складним інтегративним феноменом. Формування психологічної стійкості відбувається під впливом особистісних характеристик, рівня професійної підготовки, соціального оточення та системи підтримки. Психологічна резильєнтність формується не автоматично, а є результатом тривалої взаємодії між здатністю до саморегуляції, адаптації до невизначеності та перетворення стресових чинників на джерела росту й професійної компетентності [3, с. 64]. Важливими аспектами є цілеспрямованість, досвід вирішення проблем, внутрішній контроль і позитивне мислення, що сприяють адаптивному переживанню складних подій і запобігають негативним психічним наслідкам.

У службах реагування, зокрема серед рятувальників, чинники, що сприяють розвитку психологічної стійкості, можуть співіснувати з високими ризиками професійного вигорання. Професійне вигорання розглядається як багатокomпонентний процес, що включає емоційне виснаження, деперсоналізацію та зниження продуктивності, і виникає внаслідок тривалого професійного стресу. Ключовими предикторами його розвитку є регулярна експозиція до критичних подій, високий рівень відповідальності та відсутність системної психологічної підтримки [2, с. 30]. У працівників екстрених служб, це проявляється через зниження мотивації, підвищену втому, обмежену здатність до емпатії та емоційне виснаження, що значно знижує ефективність взаємодії з постраждалими та колегами.

Психоемоційний стан працівників екстрених служб безпосередньо впливає на якість виконання службових завдань, фізичне здоров'я, швидкість відновлення після інцидентів, комунікативні навички та рівень ризику травматичних подій. Міжнародні дослідження показують, що

співробітники служб реагування демонструють підвищені показники посттравматичного стресового розладу, тривожних станів та депресивних симптомів у порівнянні із загальною популяцією [1, с. 78]. Тривалий вплив таких стресових факторів також може призводити до вторинної травматизації, коли реакції на чужий стрес стають джерелом психологічних труднощів для самого працівника.

Формування психологічної стійкості має системний характер і не може зводитися виключно до індивідуальної психологічної підготовки. Важливе значення мають організаційні фактори, зокрема наявність ефективної системи психологічної підтримки на робочому місці, регулярне проведення групових рефлексійних сесій, супервізій та тренінгів зі стрес-менеджменту, а також створення умов для зворотного зв'язку та взаємної підтримки між співробітниками. Соціальна підтримка в колективі відіграє ключову роль у зниженні ризику професійного вигорання, оскільки сприяє формуванню відчуття приналежності, оцінки зусиль і прийняття, що, у свою чергу, зміцнює мотивацію до професійної діяльності [4, с. 28].

Особлива увага має приділятися саморефлексивним практикам, зокрема розвитку здатності до усвідомленого спостереження власних психоемоційних реакцій, виявлення перших ознак перевантаження та своєчасного застосування корегувальних заходів. До таких заходів належать техніки релаксації, майндфулнес-практики, когнітивно-поведінкові методи самоконтролю та навчання ефективним стратегіям вирішення конфліктів. У поєднанні з регулярними фізичними навантаженнями, які також мають психонейрофізіологічний ефект (покращення настрою, зниження тривожності, підвищення рівня ендорфінів), ці практики формують комплексну основу для зміцнення психологічної стійкості [1, с. 80].

Важливим аспектом є адаптація програм підготовки та психологічної підтримки залежно від стажу служби, віку, фізичного стану та індивідуальних психологічних характеристик фахівця. Регулярний

моніторинг психічного здоров'я, що включає оцінку рівня стресу, продуктивності, якості сну та поведінкових реакцій, дозволяє своєчасно виявляти ознаки професійного вигорання. Профілактичні інтервенції можуть включати як індивідуальні консультації психолога, так і участь у групових програмах підвищення рівня стресостійкості [4, с. 29].

Організаційна культура служб реагування повинна бути орієнтована не лише на оперативну ефективність, але й на забезпечення психологічної безпеки персоналу. Це передбачає доступність професійної психологічної допомоги, систематичне обговорення психоемоційних викликів професійної діяльності, інтеграцію психосоціальних освітніх компонентів у тренувальні програми, а також поєднання фізичної підготовки з формуванням навичок психологічної саморегуляції. Реалізація такого підходу сприяє підвищенню ефективності діяльності в складних умовах та підтриманню довготривалої психічної й фізіологічної стійкості персоналу.

Підсумовуючи, психологічна стійкість фахівців служб реагування в умовах воєнних викликів формується в результаті комплексної взаємодії індивідуальних, професійних, соціальних та організаційних чинників. Професійне вигорання негативно впливає не лише на якість службової діяльності, але й на довгостроковий стан психічного та фізичного здоров'я персоналу. Науково обґрунтована система психологічної підтримки, що поєднує превентивні стратегії, психодіагностичний супровід, психокорекційну роботу та комплекс фізичних і психофізіологічних тренувань, є важливою умовою забезпечення психічної безпеки та професійної адаптивності персоналу у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Н. Є. Психологічні особливості ідентичності рятувальників з ознаками посттравматичних стресових розладів. Вісник

Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Психологічні науки». Вип. 1(4). 2024. С. 74–82.

2. Березовська, Л. (2024). Взаємозв'язок емоційної стійкості та професійного вигорання офіцерів. Вісник Національного університету оборони України, 81(5), 27–35.

3. Кришталь М. А. Теоретичні підходи до формування моделі психологічної готовності пожежних-рятувальників. Вісник Національного університету оборони України. Вип.4. 2020. С. 59–67.

4. Курінна І. Психічне здоров'я майбутніх рятувальників у закладі професійно-технічної освіти ДСНС в умовах воєнного стану // Зб. наук. праць кафедри психології та соціальної роботи «Сучасні тенденції психологічної науки...». Вип. 15(І). Вінниця. 2025. С. 26–29.

**THE INFLUENCE OF EMOTIONAL MARKETING ON
ECONOMIC DECISION-MAKING IN THE CONTEXT OF
BEHAVIORAL ECONOMICS**

In the modern digital environment, the process of making economic decisions is increasingly determined not only by rational calculations but also by emotional factors. Within the framework of behavioral economics, the consumer is viewed as a subject with bounded rationality, susceptible to cognitive biases and emotional influences. Under these conditions, emotional marketing serves as an important tool for shaping consumer choice.

Behavioral economics is an interdisciplinary field that combines economics with psychology, neuroscience, and cognitive sciences to explain why people in real life often deviate from the predictions of classical economic theory (which is based on the model of "homo economicus" – a perfectly rational, self-interested, and maximally informed individual). Instead, behavioral economics describes actual behavior, taking into account psychological, emotional and social factors.

The purpose of the study is to determine the mechanisms of influence of emotional marketing on economic decision-making and to analyze the role of emotional triggers in the process of choosing goods and services.

The theoretical foundation of the work is based on key provisions of behavioral economics concerning the anchoring effect, social proof, loss aversion, and bounded rationality. These core concepts, developed within the works of H. Simon, D. Kahneman, A. Tversky, and R. Thaler, make it possible to explain the systematic deviations of real consumer behavior from the assumptions of classical economic theory and reveal the mechanisms through which emotional marketing effectively influences the process of economic decision-making.

The anchoring effect is a form of cognitive bias in which the first piece of information encountered serves as an "anchor" and disproportionately influences subsequent judgments and perceptions of alternatives. The seminal experiments by Daniel Kahneman and Amos Tversky (1974), published in their paper "Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases" in *Science*, demonstrated that even arbitrary or random numbers can significantly skew estimates of unknown quantities.

In one classic demonstration, participants were asked to estimate the percentage of African countries that are members of the United Nations. Before providing their estimate, they were shown a "random" number generated by spinning a wheel of fortune (rigged to land on either 10 or 65). They were first asked whether the true percentage was higher or lower than this number, and then to give their best estimate by adjusting upward or downward from it.

The results revealed a strong anchoring effect:

- When the anchor was 10, the median estimate was approximately 25%.
- When the anchor was 65, the median estimate rose to approximately 45%.

These differences occurred despite the anchor being completely irrelevant and random – participants knew (or were told) it was unrelated to the question. This showed that people insufficiently adjust away from the initial value, even when it is arbitrary, leading to systematic bias in numerical judgments.

This foundational finding has been widely replicated and extended, highlighting how anchors – whether explicit (e.g., suggested prices, initial offers) or implicit (e.g., first impressions, historical data) – shape decision-making in uncertain contexts, making the anchoring heuristic particularly relevant to emotional marketing strategies that deliberately introduce high or low reference points to influence consumer perceptions of value, price fairness, or urgency.

In marketing, anchoring manifests in pricing strategies and promotions. For example, a consumer sees jeans priced at \$120, then receives an offer of \$90. The brain subconsciously compares the prices, making the second seem advantageous even if the same product costs \$70 elsewhere. Pseudo-discounts and promotional labels amplify this effect, generating favorable emotional perceptions of value and prompting rapid “buy now” decisions.

At the same time, emotional anchors enhance the impact of numerical ones. Visual (attractive packaging), auditory (melodies), kinesthetic (touch), and olfactory (scents) signals generate positive emotions and increase the likelihood of purchase. Complex combinations of these effects have the greatest influence power. Thus, the anchoring effect in combination with emotional signals serves as a powerful tool for influencing consumer choice and is widely applied in marketing strategies.

Social proof was actively studied by Robert Cialdini (2001), who in his classic work *Influence: Science and Practice* systematized experimental data on mechanisms of influence and behavioral patterns. Cialdini demonstrated that people tend to orient themselves toward the behavior of the majority in conditions of uncertainty or insufficient information, subconsciously believing that the majority cannot be wrong. This phenomenon has been termed social proof.

In the marketing context, social proof manifests through user reviews, ratings, “likes”, and product popularity. For example, products with a large number of positive reviews or a high rating are perceived as more reliable and desirable, even when their characteristics are similar to those of other products. Cialdini emphasizes that this effect is particularly strong among people who are hesitant or unfamiliar with the product, as they rely on the opinion of the majority as a signal of quality.

Modern marketing strategies actively leverage social proof through online platforms, where reviews, ratings, and recommendations shape emotional

perception and stimulate decision-making, thereby confirming its practical value within the behavioral economics approach.

The loss aversion effect (Kahneman & Tversky, 1979) is a central phenomenon in behavioral economics that describes the psychological tendency of people to perceive losses much more intensely than equivalent gains. Negative outcomes are evaluated more emotionally than positive ones, which significantly influences the decision-making process in situations of uncertainty or risk. In marketing, this effect is leveraged as a powerful stimulus to accelerate consumer behavior. For example, indicating limited product availability, such as messages like “Only 2 items left,” compels the buyer to act faster to avoid losing the desired product. Similarly, time-limited promotions, such as “Offer valid only until the end of the day,” create a sense of potential loss of benefit and prompt quick decisions, even when the consumer was initially hesitant. The emphasis on loss is also used in charitable campaigns: “Help a child get an education – otherwise, they won’t be able to attend school this year,” and in business contexts: “If you don’t buy now, the discount ends tomorrow.”

Experimental studies confirm the effectiveness of this mechanism. For instance, Ariely and colleagues (2003) demonstrated that consumers are willing to pay significantly more for a product when the emphasis is placed on the potential loss of a unique opportunity, compared to an equivalent product without such emphasis. In real-world practice, the loss aversion effect manifests in flash sales, limited editions, and “exclusive offers.” The psychological mechanism underlying this phenomenon lies in the fact that the fear of loss activates the emotional center of the brain (the amygdala), which accelerates decision-making and reduces rational deliberation. When combined with emotional marketing and the anchoring effect, this tool becomes exceptionally powerful in shaping consumer behavior.

Bounded rationality, a concept proposed by Herbert Simon (Simon, 1955), explains that individuals are not capable of evaluating all available alternatives and the full consequences of their choices. As a result, decisions are often formed

through the use of heuristics (simple rules or mental shortcuts) and via emotional signals that simplify information processing. In marketing practice, this implies that consumers tend to rely on brand associations, emotional imagery, or symbols that enable quick decision-making, even when a complete rational evaluation of all product attributes is impossible.

For example, in a study by Ariely, Loewenstein, and Prelec (2003), students were asked to choose among chocolate candies. One group was presented with standard packaging, while another group saw the same chocolates in visually appealing packaging with a short brand story. Students more frequently chose the latter, even when taste characteristics were identical. Similar examples can be observed in cosmetics stores, where attractive packaging and brand stories increase the likelihood of purchase, even when product composition is similar to competitors. These examples confirm that emotional marketing effectively influences economic choice and can be used as a strategic tool in behavioral-economic models of marketing decisions.

For the empirical study, 35 respondents aged 14-17, students of secondary schools, were recruited. The purpose of the experiment was to assess the influence of emotional marketing on the process of economic decision-making. Participants were offered a choice between two products identical in key characteristics (price, size, composition, functionality) but presented in different packaging variants: standard commercial packaging (neutral, minimalist, without additional elements) and more vibrant, emotionally appealing packaging that included additional information, brand story, emotional narrative, or visual elements provided by the manufacturer (see Fig. 1).

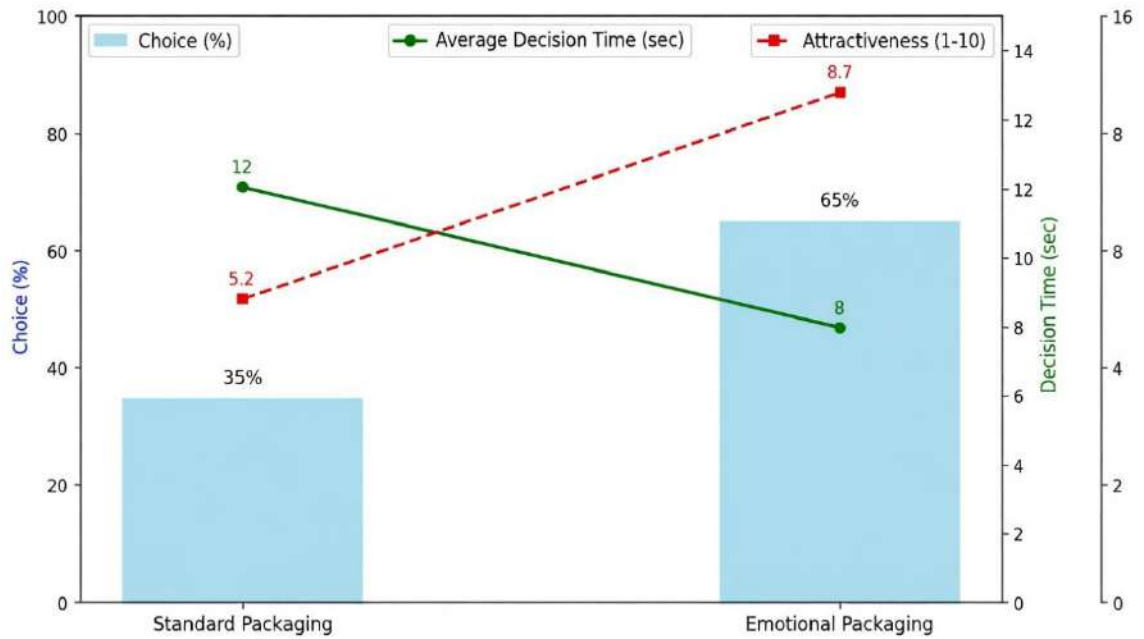

Fig. 1. The Influence of Emotional Marketing on Adolescents' Choices

Source: Author's own research.

During the study, three key indicators were recorded: the proportion of participants who chose each product variant, the average decision-making time, and the subjective attractiveness rating of the product on a scale from 1 to 10. The experimental results enabled a comparison of the influence of emotional triggers on the speed and likelihood of decision-making. For clarity, the data were presented in the form of a bar chart comparing the share of choices, the average decision-making time, and the attractiveness ratings of products with different levels of emotional influence.

The experimental results showed that the majority of students (23 out of 35 respondents, which constitutes 65%) chose the product with emotional packaging, while only 12 students (35%) selected the standard packaging. The average decision-making time for the emotional variant was 8 seconds, which is 4 seconds faster than for the standard product (12 seconds). Furthermore, the subjective attractiveness rating of the emotional packaging was significantly higher – 8.7 points on a scale from 1 to 10 – compared to only 5.2 points for the standard product. These findings indicate that emotional marketing effectively increases

product attractiveness, simplifies the process of economic decision-making in the adolescent audience, and stimulates faster choice.

Overall, the findings clearly illustrate the impact of emotional marketing on adolescent consumer behavior. Increased selection of the product with emotional packaging confirms the bounded rationality effect described by Herbert Simon. Adolescents rely on external emotional cues rather than detailed analysis of product features, simplifying the decision-making process.

Furthermore, the reduction in decision time for the emotionally appealing product demonstrates the activation of emotional anchors, subconsciously guiding participants toward a particular choice. Aesthetically appealing packaging and brand stories act as cognitive stimuli, reducing the need for analytical deliberation and accelerating choice.

High ratings of subjective product attractiveness (8.7 points) highlight the importance of emotional triggers in forming positive product perception. This confirms the concept of social proof and the principles of emotional marketing, which are actively applied in modern commercial strategies – adolescents are guided by aesthetic appeal and popularity signals, reducing uncertainty and encouraging quick selection.

Thus, the experimental results align with behavioral economics theory, showing that emotional aspects of a product are as important as its functional characteristics. Practically, this implies that to effectively engage adolescent audiences, companies should consider not only pricing and product quality but also packaging design, brand story, and other emotional stimuli that can increase the likelihood of purchase.

References

1. Ariely, D., Loewenstein, G., & Prelec, D. (2003). “Coherent arbitrariness”: Stable demand curves without stable preferences. *The Quarterly*

<https://doi.org/10.1162/00335530360535153>

2. Cialdini, R. B. (2001). *Influence: Science and practice* (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

3. Kahneman, D., & Tversky, A. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science*, 185 (4157), 1124-1131. <https://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124>

4. Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263-291. <https://doi.org/10.2307/1914185>

5. Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69(1), 99-118. <https://doi.org/10.2307/1884852>

СЕКЦІЯ «МЕДИЦИНА, ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»

Жогло Володимир Миколайович, старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Калашник Наталія Яківна, старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Куртьосов Євген Олександрович, викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

Позднякова Марія Михайлівна, викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, м.Черкаси

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Фізична підготовка майбутніх рятувальників є ключовим чинником підвищення професійної та психофізіологічної готовності у воєнний час. Сучасні умови, що характеризуються високим рівнем невизначеності, надзвичайними ситуаціями та дією воєнних загроз, формують підвищені вимоги до фізичних і психологічних ресурсів здобувачів професійної підготовки. Майбутні фахівці повинні не лише опанувати теоретичні знання та професійні навички, а й демонструвати здатність ефективно функціонувати у стресових та екстремальних ситуаціях, що визначає фізичну підготовку як стратегічно важливий компонент освітнього процесу. Регулярні фізичні навантаження сприяють розвитку витривалості, сили,

швидкості реакцій, координації та загальної працездатності організму, стимулюють вироблення ендорфінів, що знижує рівень тривожності та психоемоційного напруження, формуючи основу психологічної стійкості майбутніх фахівців [1, с. 294]. Водночас фізична активність сприяє формуванню адаптаційних механізмів організму до фізичних і психоемоційних навантажень, що особливо важливо в умовах дії стресових факторів воєнного часу, коли здатність підтримувати стабільну працездатність безпосередньо визначає безпеку та ефективність виконання професійних завдань. Психофізіологічна готовність майбутніх фахівців цивільного захисту визначається як інтегральна характеристика, що об'єднує фізичні, когнітивні та емоційно-психологічні компоненти діяльності, забезпечуючи оптимальне функціонування під час виконання службових завдань. Формування цієї готовності відбувається через системну інтеграцію фізичних тренувань, психологічних методик та моделювання екстремальних ситуацій. Фізичні тренування розвивають серцево-судинну систему, опорно-руховий апарат, нервову систему та підвищують впевненість слухачів у власних силах, що безпосередньо впливає на їхню психологічну стійкість [3, с. 435].

Оптимальна фізична підготовка курсантів включає розвиток загальних фізичних якостей та спеціальних навичок, необхідних для рятувальних операцій: перенесення та підйом вантажів, біг у важких умовах, швидку орієнтацію у просторі та взаємодію в команді. Індивідуалізація навантажень з урахуванням вікових, фізіологічних та психоемоційних особливостей слухачів дозволяє своєчасно коригувати програми тренувань, уникати перевантажень і травматизму, підвищуючи ефективність підготовки [2, с. 138]. Важливим аспектом є поєднання фізичних тренувань із психофізіологічними вправами: розвитком концентрації уваги, контролю емоцій та швидкості прийняття рішень, що забезпечує комплексну підготовку до екстремальних ситуацій [3, с. 436]. Це підвищує рівень

готовності до виконання завдань у складних умовах професійної діяльності, зокрема у засобах індивідуального захисту та в умовах обмеженого простору.

Фізична активність також виступає ефективним засобом підвищення психологічної стійкості. Вона сприяє зниженню рівня стресу, формує дисципліну, витримку та впевненість у власних силах, що дозволяє слухачам ефективно адаптуватися до умов високої напруженості та невизначеності. Досягнення конкретних цілей під час тренувань виступає важливим психологічним стимулом для подальшого розвитку фізичних і психофізіологічних якостей. Особливо актуально це в умовах воєнного стану, коли стресові фактори включають небезпеку, високі фізичні та психоемоційні навантаження і необхідність швидкого прийняття рішень. Комплексна фізична підготовка сприяє збереженню психічної рівноваги, високого рівня концентрації та працездатності, що безпосередньо впливає на ефективність виконання рятувальних завдань. Регулярні фізичні тренування формують відчуття контролю над власним функціональним та емоційним станом, що є важливим фактором профілактики професійного виснаження та емоційного вигорання [1, с. 294].

Системне фізичне виховання майбутніх рятувальників дозволяє забезпечити високий рівень фізичної та психофізіологічної готовності, підвищити ефективність виконання професійних завдань у стресових умовах, мінімізувати травматизм та ризик професійного вигорання, а також формувати морально-вольові якості, такі як дисципліна, витримка та рішучість [3, с. 436].

Науково обґрунтовані програми фізичної підготовки сприяють комплексному формуванню професійної надійності курсантів у воєнний час, підвищують їхню адаптивність до динамічних і непередбачуваних умов діяльності та забезпечують стабільність функціонування психофізіологічних механізмів у ситуаціях підвищеного ризику. Перспективним напрямом

розвитку системи підготовки є впровадження міждисциплінарних програм, що інтегрують фізичне виховання, психологічну підготовку та тактичне моделювання професійних ситуацій. Такий підхід дозволяє максимально наблизити освітній процес до реальних умов службової діяльності, формує готовність до прийняття рішень в умовах дефіциту часу та високої відповідальності і забезпечує підвищення загального рівня професійної стійкості майбутніх фахівців цивільного захисту.

Таким чином, фізична підготовка майбутніх фахівців цивільного захисту виступає не лише засобом розвитку фізичних якостей, а й важливим чинником формування психологічної стійкості, психофізіологічної готовності та високої професійної ефективності в умовах воєнного стану. Системне впровадження фізичного виховання у навчальний процес забезпечує комплексну професійну надійність майбутніх рятувальників і гарантує їх здатність ефективно діяти в екстремальних і стресових умовах.

Список використаних джерел

1. Лісняк А., Пожидаєв М. Фізична підготовка курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання під час воєнного стану в Україні. *Scientific Collection «InterConf»*, (204). 2024. С. 290–296.
2. Пожидаєв М. Ю. Фізична підготовка і спорт курсантів системи МВС: проблеми та перспективи. *Науковий часопис УДУ імені М. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наукових праць. Київ : Вид-во УДУ імені М. Драгоманова, 2024. Вип. 3 (175). С. 138–143.*
3. Позивай С., Пожидаєв М. Роль фізичної підготовки у забезпеченні національної безпеки України. *Scientific Collection «InterConf»*, (202). 2024. С. 435–437.

СЕКЦІЯ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

Жукова Анна Робертівна, професор кафедри іноземних мов
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, <http://orcid.org/0000-0002-7292-1605>

ЗАСТОСУВАННЯ TTSMaker У ВИКЛАДАННІ ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна педагогічна практика все більше інтегрує цифрові технології у процес викладання іноземних мов, що зумовлено необхідністю підвищення ефективності навчання та адаптації освітнього процесу до потреб цифрового покоління студентів. Особливо актуальним є використання інноваційних інструментів у викладанні фонетики та фоніки, оскільки саме ці аспекти мовленнєвої компетенції потребують постійної практики аудіювання та відтворення звуків. У контексті викладання англійської мови як іноземної особливого значення набувають інструменти синтезу мовлення, які дозволяють створювати автентичні зразки вимови та забезпечувати студентів необхідними аудіоматеріалами.

Одним із найбільш доступних та функціональних інструментів для перетворення тексту на мовлення є платформа TTSMaker – безкоштовний інструмент на основі штучного інтелекту, який дозволяє конвертувати письмовий текст у природне звучання більш ніж 100 мовами та діалектами (TTSMaker, n.d.). Цей інструмент розроблений для широкого спектру застосувань, включаючи вивчення мов, створення контенту, маркетинг та забезпечення доступності освітніх матеріалів для осіб з особливими потребами. Платформа пропонує зручний інтерфейс користувача та високоякісний синтез голосу без будь-яких фінансових витрат, що робить її особливо привабливою для освітніх закладів з обмеженими бюджетами.

Технологічною основою TTSMaker є нейронний синтез мовлення на базі штучного інтелекту, який забезпечує створення реалістичних, схожих на людський голос аудіозаписів. Платформа підтримує різноманітні мови та діалекти, надаючи користувачам широкий вибір голосів відповідно до різних потреб. Функціонал TTSMaker дозволяє не лише озвучувати текст та електронні книги, але й завантажувати аудіофайли для комерційного використання абсолютно безкоштовно. Процес конвертації тексту на мовлення є інтуїтивно зрозумілим: користувачу необхідно відкрити браузер та перейти за адресою <https://ttsmaker.com/>, ввести або вставити текст у відповідне поле на головній сторінці, вибрати бажану мову з випадаючого списку та обрати один з доступних голосів для цієї мови, таких як чоловічий, жіночий або різні тональності. Система дозволяє налаштувати параметри аудіо, включаючи швидкість мовлення, висоту тону, гучність та тривалість пауз між абзацами. Після введення капчі користувач натискає кнопку конвертації та через декілька секунд отримує готовий аудіофайл, який можна прослухати або завантажити у форматі MP3.

Педагогічні переваги використання TTSMaker у викладанні фонетики англійської мови є численними та різноманітними. По-перше, повна безкоштовність платформи для персонального та комерційного використання робить її доступною для всіх освітніх закладів незалежно від фінансових можливостей. Викладачі можуть використовувати згенеровані аудіофайли у відеоматеріалах, подкастах, додатках та інших медіа без необхідності оплати або зазначення авторства, що значно розширює можливості створення навчального контенту. По-друге, підтримка понад 100 мов робить TTSMaker незамінним інструментом для глобальних користувачів, студентів, що вивчають мови, та викладачів, які працюють з багатомовним контентом. Така універсальність особливо важлива в умовах інтернаціоналізації вищої освіти та зростання кількості міжнародних студентів.

Якість синтезованого мовлення заслуговує на особливу увагу. Використання нейронного синтезу на основі штучного інтелекту забезпечує створення реалістичних, виразних та чітких голосів, придатних для професійного контенту. Деякі голоси підтримують емоційне забарвлення, таке як радість, смуток або гнів, що додає виразності аудіоматеріалам та робить їх більш природними для сприйняття студентами. Це особливо важливо для вивчення інтонаційних моделей англійської мови, де емоційний контекст відіграє ключову роль у формуванні правильної вимови. Крім того, більшість функцій доступні миттєво без необхідності створення облікового запису, що робить платформу надзвичайно зручною для швидких завдань та випадкових користувачів. Простий, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс дозволяє конвертувати текст у мовлення за лічені секунди, а завантажені аудіофайли можна легко використовувати офлайн, що є важливим для студентів з обмеженим доступом до інтернету.

У контексті викладання фонетики та фоніки TTSMaker пропонує унікальні можливості для створення персоналізованих навчальних матеріалів. Викладачі можуть генерувати аудіозаписи для фонетичних вправ, діалогів, текстів для читання або будь-яких інших навчальних завдань, адаптуючи їх до конкретного рівня володіння мовою та специфічних потреб студентів. Можливість налаштування швидкості мовлення є особливо корисною для початківців, які потребують повільнішого темпу для кращого розуміння та запам'ятовування фонетичних особливостей англійської мови. Платформа також може бути використана для створення аудіоматеріалів для самостійної роботи студентів, що сприяє розвитку навичок аудіювання та вимови поза аудиторією.

Незважаючи на численні переваги, TTSMaker має певні обмеження, які необхідно враховувати при інтеграції цього інструменту в освітній процес. Оскільки TTSMaker є виключно веб-інструментом, для його використання необхідне активне підключення до інтернету, адже десктопної або офлайн-

версії не існує. Це може створювати труднощі в регіонах з нестабільним інтернет-з'єднанням або в ситуаціях, коли доступ до мережі обмежений. Опції емоційності та стилю доступні лише для окремих голосів та мов, і багато варіантів голосів залишаються нейтральними або роботизованими, що може зменшувати автентичність навчальних матеріалів. Безкоштовні користувачі можуть зіткнутися з обмеженням кількості символів за одну конвертацію, яке може становити близько 10 000 символів, через що довгі тексти необхідно розбивати на частини, що є досить трудомістким процесом.

Платформа не дозволяє завантажувати власний голос або навчати власні моделі голосів, що обмежує можливості персоналізації для конкретних педагогічних цілей. Деякі голоси можуть неправильно вимовляти певні слова або імена, особливо в менш поширених мовах або технічних текстах, а також можуть виникати проблеми з темпом або наголосами у довших абзацах. Викладачам необхідно ретельно перевіряти згенеровані аудіофайли перед використанням їх у навчальному процесі, щоб уникнути закріплення неправильних вимовних моделей у студентів. Ці обмеження підкреслюють важливість критичного підходу до використання технологій синтезу мовлення та необхідність їх поєднання з традиційними методами викладання фонетики, які включають живе спілкування з носіями мови та викладачами.

Таким чином, TTSMaker є універсальним та доступним рішенням для генерації мовлення з тексту, що робить його ідеальним інструментом як для звичайних користувачів, так і для професіоналів у галузі освіти, маркетингу та медіа. Платформа розроблена для широкого спектру застосувань, включаючи створення контенту, вивчення мов, озвучування та забезпечення доступності освітніх матеріалів. Її зручний інтерфейс та налаштовувані параметри мовлення роблять її привабливим інструментом для викладачів англійської мови. Усі згенеровані аудіофайли є вільними від роялті та

можуть використовуватися в комерційних цілях без необхідності зазначення авторства, що значно розширює можливості створення освітнього контенту.

Список літератури

1. Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., & Goodwin, J. M. (2020). *Teaching pronunciation: A course book and reference guide* (2nd ed.). Cambridge University Press.
2. Kern, R. (2006). Perspectives on technology in learning and teaching languages. *TESOL Quarterly*, 40(1), 183-210. <https://doi.org/10.2307/40264516>
3. Pennington, M. C., & Rogerson-Revell, P. (2019). *English pronunciation teaching and research: Contemporary perspectives*. Palgrave Macmillan.
4. Warschauer, M., & Healey, D. (2008). Computers and language learning: An overview. *Language Teaching*, 31(2), 57-71. <https://doi.org/10.1017/S0261444800012970>

Нагайчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасних реаліях освітнє середовище відкриває широкий спектр можливостей для особистісного та професійного розвитку. Однак в умовах воєнного часу воно стикається зі зростанням обмежень, що ускладнюють самовираження учасників освітнього процесу, а також із впровадженням додаткових вимог, спрямованих на забезпечення безпеки та адаптації до нових викликів [1, с. 8].

Реалізація концепції Нової української школи (НУШ) неможлива без створення безпечного, ергономічного та здоров'язбережувального простору. Відповідно до Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища, пріоритетом сучасної освіти є не лише мінімізація фізичних ризиків, а й формування в учнів стійкої культури безпечної життєдіяльності [2]. Вирішення цього завдання безпосередньо залежить від якості професійної підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти (ЗВО).

Фундамент безпекознавчої компетентності майбутнього педагога закладається під час вивчення нормативного курсу «Охорона праці та безпека життєдіяльності» (ОП та БЖД). Для студентів природничих спеціальностей ця дисципліна має критичне значення, оскільки їхня майбутня професійна діяльність пов'язана з підвищеним рівнем потенційної небезпеки. Згідно з сучасними підходами до управління безпекою [4, с. 17],

фахівець має засвоїти архітектуру системи управління ОП, що включає моделювання безпечних умов, аудит дотримання законодавства, ведення документації та превентивну роботу з профілактики травматизму.

Відповідно до чинних регламентів організації безпечного освітнього простору [2], відповідальність за збереження здоров'я здобувачів освіти безпосередньо покладається на педагогічного працівника. Діяльність вчителя у цій сфері є багатокомпонентною: він не лише координує процес засвоєння молоддю базових стандартів ОП і БЖД, а й здійснює регулярний інструктаж залежно від специфіки дисципліни (трудове навчання чи стандартні академічні заняття). Окрім постійного аудиту виконання безпекових інструкцій, педагог реалізує масштабну превентивну функцію. Вона охоплює як мінімізацію ризиків травматизму в межах закладу освіти, так і профілактично-просвітницьку роботу щодо життєдіяльності в побуті – від дотримання правил дорожнього руху до алгоритмів безпечної поведінки під час надзвичайних ситуацій та перебування в місцях масового скупчення людей.

Відповідно до чинного законодавства [4], вчитель несе персональну відповідальність за життя і здоров'я здобувачів освіти. Проте діяльність вчителів природничого циклу має виражену специфіку:

- Вчителі хімії працюють із токсичними, легкозаймистими речовинами та хімічними реактивами, що вимагає суворого дотримання правил роботи у витяжних шафах та правильної утилізації відходів.

- Вчителі фізики організовують лабораторні роботи з використанням електричного обладнання під напругою, лазерних приладів та нагрівальних елементів.

- Вчителі біології та географії мають справу з біологічними мікропрепаратами, лабораторним інвентарем, а також проводять польові практики та екскурсії в природу, що потребує знань щодо алгоритмів дій у нетипових природних умовах.

Важливими умовами у створенні безпечного освітнього середовища «є навчання здобувачів освіти безпечним прийомом роботи із обладнанням, реактивами; дотримання учнями основ гігієни праці та правил безпечної роботи у лабораторіях; формування в учнів умінь та навичок безпечного поводження з речовинами і матеріалами в побуті й довкіллі та ознайомлення із заходами попередження травматизму» [5].

Отже, майбутній вчитель природничих дисциплін ще на етапі навчання у ЗВО зобов'язаний опанувати специфіку галузевих правил ОП та навчитися адаптувати їх для своїх учнів.

Готовність випускника ЗВО до створення безпечного середовища у шкільних кабінетах підвищеної небезпеки (лабораторіях фізики, хімії, біології) реалізується через такі функції:

1. Проектувальна: розробка інструкцій з безпеки для конкретних лабораторних і практичних робіт; ергономічна організація робочих місць учнів з дотриманням санітарно-гігієнічних норм.

2. Інструктивна: регулярне та методично правильне проведення інструктажів (вступних, первинних, цільових) перед кожним експериментом із фіксацією у відповідних журналах.

3. Контрольно-аудиторська: постійний моніторинг стану лабораторного обладнання, реактивів, засобів індивідуального захисту (окуляри, халати, рукавички) та контроль за виконанням учнями технологічної дисципліни.

4. Превентивна: формування в учнів здатності ідентифікувати ризики та приймати адекватні рішення в разі виникнення надзвичайних ситуацій (наприклад, при розлитті хімічних речовин чи короткому замиканні).

Для ефективної трансляції знань з ОП та БЖД майбутнім учителям необхідно оволодіти широким спектром дидактичних інструментів:

– Практико-орієнтовані методи: наочна демонстрація безпечних прийомів роботи з приладами та реактивами перед початком експерименту.

– Проблемно-ситуаційні завдання: моделювання кейсів (наприклад, «алгоритм дій при термічному опіку під час досліду»), що розвиває швидкість реакції та критичне мислення.

– Візуалізація та інфографіка: використання сучасних мультимедійних засобів, попереджувальних знаків та маркувань безпосередньо в зоні проведення дослідів.

– Тренінгові технології: відпрацювання навичок надання долікарської допомоги.

Отже, якісна підготовка майбутніх учителів природничих дисциплін у системі вищої освіти з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності є фундаментальною передумовою успішного функціонування Нової української школи. Глибоке засвоєння курсу «ОП та БЖД» дозволяє здобувачам вищої освіти трансформувати теоретичні знання у стійкі професійні компетентності. Це гарантує зведення до мінімуму ризиків під час проведення лабораторних та практичних занять, а також сприяє вихованню в учнів свідомого ставлення до власної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Нагайчук О. В., Зоря М. В., Кучинський С. А. Інноваційні підходи до створення безпечного освітнього середовища для здобувачів вищої освіти в Україні під час війни. Педагогічна Академія: наукові записки, 2024, вип. 12. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14228532>

2. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі / Схвалена Указом Президента України від 25 травня 2020 року №195/2020. URL: <https://cutt.ly/VUhvtnP> (дата звернення: 06.02.2026).

3. Організація безпечного освітнього середовища: навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. В. Нагайчук. Умань : Візаві, 2024. 194 с.

4. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти (редакція від 26.12.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text> (дата звернення: 08.02.2026).

5. Nahaichuk O. Formation of competences in life safety and labor protection of future science teachers in the process of professional training. *Sciences of Europe*. 2023. № 127. P. 73–79. URL: <https://zenodo.org/records/10039415>

СЕКЦІЯ «МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ»

Shopina Iryna, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Department of Administrative Law Disciplines, Lviv State University of Internal Affairs, <https://orcid.org/0000-0003-3334-7548>

CHALLENGES OF IMPLEMENTING GENDER EQUALITY IN UKRAINE'S ACADEMIC ENVIRONMENT

The necessity of a reform of the academic environment in Ukraine has been recognized by scholars and practitioners. The system of research activity in our state has numerous deficiencies and gaps and is characterized by uneven development. Some of these problems are associated with the existence of gender inequality at the highest levels of the academic environment.

The Strategy for the Implementation of Gender Equality in Education until 2030 and the approval of the operational action plan for 2022–2024 for its implementation, adopted by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1163-r of 20 December 2022, emphasizes that the gender imbalance, inequality, segregation, and stereotyping present in society are reflected in the internal organizational practices of educational institutions; the stratification of pedagogical activity, and the asymmetry of teaching, pedagogical, and academic staff [1]. This necessitates conducting research devoted to gender parity in the fields of education and science.

Ukraine's gender legislation has been actively evolving for decades. Gender rights and freedoms are sufficiently detailed. However, the existence of rights and freedoms defined at the legislative level does not automatically ensure their implementation in social relations. In Ukraine, issues of gender imbalance are intertwined with the broader problems of uneven development of science and education.

The shortcomings and contradictions existing within the academic environment have for several years been the subject of attention at the highest state level. Recently, a number of attempts have been made to optimize the situation, which has become particularly acute following the onset of Russia's full-scale war of aggression against Ukraine.

Thus, on 28 January 2026, a new version of the Procedure for the Use of Funds Allocated in the State Budget to Support Priority Areas of Scientific Research and Scientific and Technical (Experimental) Developments, and the Scientific and Scientific-Technical Activities of Higher Education Institutions and Research Institutions, was approved. According to this version, such funding is provided taking into account the results of the state attestation of research institutions and higher education institutions with regard to their scientific (scientific and technical) activities. One of the indicators influencing the attestation results is the gender balance indicator. However, it should be noted that it is not related to determining the gender distribution in leadership positions within research institutions and higher education institutions. Indicator P9 assessment of gender balance (number of women among researchers and academic staff, doctoral candidates, and postdoctoral researchers at their primary place of employment) is used as a component of the List of Indicators for Assessing the Performance of Scientific (Scientific and Technical) Activities of a Research Institution/Higher Education Institution by Scientific Field and the Development Potential of that Field [2].

However, it is well known that the number of women researchers at the lower and middle levels of the academic hierarchy generally prevails. As of the beginning of 2023, according to the Report on the Quality of Higher Education in Ukraine and Its Compliance with the Objectives of Sustainable Innovative Societal Development, prepared within the framework of the National Agency for Higher Education Quality Assurance, women predominate among academic staff (60%). It is noteworthy that as the professional level increases, the proportion of women

decreases: among Candidates of Science and Doctors of Philosophy as of early 2023, it was 53%, while among Doctors of Science it was 20%. The authors of the Report noted an even more pronounced imbalance among academic staff without a scientific degree, where women dominate (71.3%) [3].

As the cited data demonstrate, the instruments currently used to determine the state of gender equality – recognizing its condition at the lowest levels of the academic system – do not make it possible to obtain objective information about existing gender disparities. Without disputing the methodological appropriateness of assessing gender balance, we believe that the application of a specific gender equality indicator (the number of women among researchers and academic staff per individual) [2] should be carried out separately at different levels of the academic hierarchy, which would make it possible to obtain an objective picture of gender disparities in terms of the presence or absence of barriers to women's advancement to higher levels of the academic hierarchy. At the same time, the UNESCO Gender Parity Index (GPI), calculated as the ratio of the number of females to the number of males, is no less informative [4; 5]. We support the view that this index may be applied to any sphere of social relations. The global GPI as of 2020 was 0.98, although in certain states its values differed from this figure [6].

We do not deny the expediency of applying other indices that constitute part of gender methodology. However, it should be noted that many of them include numerous economic, demographic, sociological, and other indicators, which require lengthy and complex research that does not always correspond to the dynamic changes occurring in society (an example of such rapid changes is Ukraine under conditions of Russian full-scale armed aggression). By contrast, UNESCO's Gender Parity Index (GPI) makes it possible to promptly obtain and use information on gender parity, thereby improving the quality of managerial decision-making within the system of science and education.

Determining the gender parity of governing bodies of all subjects within the academic environment is a lengthy and painstaking process; nevertheless, its

implementation is necessary in order to ascertain the real state of gender equality in the field under study. Within the scope of this work, we limit ourselves to determining the gender parity of selected subjects of the academic environment.

Of particular interest is the analysis of gender parity within the National Academy of Sciences of Ukraine and the national sectoral academies of sciences, which define the strategic vectors of fundamental research and ensure the consolidation of the intellectual potential of the entire academic environment for the purpose of sustainable innovative development of our state under contemporary global challenges. However, this important mission is carried out under conditions of a noticeable gender imbalance.

As we have established, as of February 2026, the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine, elected in October 2025, consisted of 57 members, including 2 women [7] (GPI – 0.03). This distribution generally reflects the number of women among the full members (academicians) of the National Academy of Sciences of Ukraine: 168 men and 7 women (GPI – 0.04).

As of February 2026, the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine consists of 24 persons, including 18 men and 6 women [8] (GPI – 0.33). It is noteworthy that at the lower levels of the academic hierarchy, educational sciences traditionally demonstrate greater involvement of women.

An interesting situation is observed in the fields of pharmaceutical and medical sciences, where the proportion of women researchers demonstrates high figures: 71% in pharmaceutical sciences and 65.8% in medical sciences [9]. The Presidium of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine consists of 16 persons, including 15 men and 1 woman [10] (GPI – 0.06). It is also noteworthy that 13 out of 16 higher and postgraduate medical and pharmaceutical education institutions subordinate to the Ministry of Health of Ukraine are headed by men (GPI – 0.18).

However, not all components of the academic environment demonstrate such a significant gender imbalance. For example, of the 761 persons included by the National Agency for Higher Education Quality Assurance in the Register of Experts for 2026 [11], 331 are men and 430 are women (GPI – 1.3). The total number of researchers involved in research and development activities in full-time equivalent terms by type of economic activity for 2024 demonstrates a smaller but still significant share of women among researchers (16,430 men and 12,281 women, GPI – 0.75). At the same time, it should be noted that in the field of social sciences and humanities in 2024, the share of women researchers significantly prevailed (1,017 men and 1,549 women, GPI – 1.52) [12].

Our analysis demonstrates that applying the Gender Parity Index (GPI) to all subjects of the academic environment, including the highest levels of the academic hierarchy, makes it possible to identify the most significant variations in the number of women and men at different levels of governance in education and science and to obtain objective information about gender parity. Such information may serve as a basis for seeking managerial solutions aimed at eliminating barriers to women's advancement to higher levels of the academic hierarchy in the course of their professional and personal realization.

References

1. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації: затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.12.2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>.

2. Про державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності: наказ Міністерства освіти і науки України 21.10.2024 р. № 1485.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1743-24?utm_source=chatgpt.com#Text/.

3. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 р. /за ред. А. Бутенка та ін. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с. URL: <https://lnk.ua/zN2dZrXe7/>.

4. Education for All (EFA) in least developed countries. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147259/>.

5. Koronkiewicz M. Gender Parity Index. URL: https://web.archive.org/web/20171230114540/http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/aims/Pattaya_SCB_Jun05/Gender_Parity_Index_-_Michael_Koronkiewicz.pdf/.

6. School enrollment, primary (gross), gender parity index (GPI). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.ENR.PRIM.FM.ZS>.

7. Обрано новий склад Президії НАН України. URL: <https://www.nas.gov.ua/news/obrano-noviy-sklad-prezidi-nan-ukrani/>.

8. Члени Президії НАПН України. URL: <https://naps.gov.ua/ua/structure/presidium/>.

9. Ісакова Н. Б. Гендерний паритет у науці: тенденції в світі та в Україні. Наука та наукознавство. 2018. № 2. С.68-90.

10. Президія НАМН України. URL: <https://amnu.gov.ua/prezydiya/>.

11. Реєстр експертів за 2026 рік. URL: <https://naqa.gov.ua/%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80/>.

12. Кількість дослідників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, в еквіваленті повної зайнятості за видами економічної діяльності за статтю (2021-2024). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm/.

Коломоєць Аліна Миколаївна, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, Черкаси, Україна

Черненко Олександр Миколайович, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, Черкаси, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ГОТОВНОСТІ ДО НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ ТА БОЙОВОГО РИЗИКУ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України надання домедичної допомоги військовослужбовцями, рятувальниками та цивільними особами набуває особливої соціальної та професійної значущості [1;3]. Сучасні бойові дії характеризуються високою інтенсивністю, непередбачуваністю та постійною загрозою життю, що зумовлює необхідність оперативного прийняття рішень у ситуаціях гострого дефіциту часу, ресурсів і безпеки [2;3]. У таких умовах особа, яка надає допомогу, нерідко опиняється перед морально-етичними дилемами: вибором між власною безпекою та порятунком пораненого, між допомогою одному чи кільком постраждалим, між виконанням наказу та гуманістичними цінностями [4;5].

Особливої актуальності набуває проблема моральної травми як наслідку переживання ситуацій, що суперечать базовим моральним переконанням особистості [4;5]. Моральна травма формується внаслідок вимушеної участі у подіях, які порушують уявлення людини про справедливість, відповідальність та цінність життя, і супроводжується почуттям провини, сорому, безсилля та втрати сенсу професійної діяльності [4;5]. Надання домедичної допомоги в бойових умовах часто пов'язане саме

з такими переживаннями, що підвищує ризик розвитку посттравматичних розладів, емоційного вигорання та професійної дезадаптації [1;4].

Актуальність дослідження психологічних чинників готовності до надання домедичної допомоги зумовлена низкою факторів: зростанням кількості бойових та терористичних загроз; високою ціною помилки; необхідністю швидкої мобілізації психічних ресурсів; посиленням морально-психологічного навантаження на особовий склад; практичним запитом на вдосконалення системи підготовки фахівців [1;2;3]. Вивчення зазначеної проблематики має важливе значення для збереження психічного здоров'я військовослужбовців і підвищення ефективності медико-психологічного забезпечення [1].

В умовах воєнного стану екстремальні ситуації набувають хронічного характеру. Постійні втрати, необхідність працювати під обстрілами, контакт із тяжко пораненими та загиблими формують стан тривалого емоційного напруження. Кумулятивний ефект стресу знижує здатність до раціональної оцінки ситуації та підвищує ймовірність помилкових рішень [2;3]. Крім того, моральні конфлікти, що виникають у процесі надання допомоги, сприяють розвитку внутрішнього психологічного дисбалансу та втрати професійної впевненості.

Проблема психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах розглядалася у працях М. Д'яченка, Л. Кандибовича, В. Пуні, О. Колесніченка, В. Барка, Л. Матохнюк, Д. Грищенко та інших учених [1;2;3]. Окремі аспекти моральної травми досліджувалися в роботах J. Litz, V. Nash, S. Maguen, J. Shay та ін. [4;5]. Проте питання психологічної готовності до надання домедичної допомоги в контексті морального вибору залишається недостатньо розробленим.

Психологічна готовність до надання домедичної допомоги в умовах морального ризику розглядається як інтегральне, динамічне психічне утворення, що забезпечує здатність особистості ефективно діяти в ситуаціях

високої небезпеки, емоційного напруження та ціннісного конфлікту [1;2]. Вона включає мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та морально-ціннісні компоненти.

У структурі даного феномену доцільно виокремити такі основні компоненти.

Когнітивний компонент. Забезпечує адекватне сприйняття ситуації, швидку оцінку ступеня загрози, визначення пріоритетності допомоги та прогнозування наслідків власних дій. Він ґрунтується на знаннях з тактичної медицини, алгоритмів ТССС, навичках сортування постраждалих та клінічного мислення. Сформованість цього компонента дозволяє зменшити вплив паніки та перевести екстремальну ситуацію у керований процес.

Мотиваційно-ціннісний компонент. Відображає професійні та гуманістичні установки, усвідомлення відповідальності за життя інших, готовність діяти відповідно до етичних норм і службового обов'язку. Саме цей компонент визначає здатність особистості приймати складні моральні рішення без втрати внутрішньої цілісності. Сформовані ціннісні орієнтації знижують ризик розвитку моральної травми [5].

Емоційно-вольовий компонент. Відповідає за саморегуляцію емоцій, подолання страху, болю, безпорадності та мобілізацію ресурсів у критичний момент. Він включає стресостійкість, витримку, здатність до вольового зусилля та контроль імпульсивних реакцій. Розвинені навички емоційної саморегуляції сприяють збереженню працездатності в умовах бойового стресу.

Морально-рефлексивний компонент. Забезпечує усвідомлення власних переживань, аналіз етичних дилем, інтеграцію складного досвіду у систему особистісних смислів. Саме цей компонент є ключовим фактором профілактики моральної травми та професійної деформації.

Зазначені компоненти функціонують як єдина система: когнітивна оцінка формує основу рішення, мотиваційно-ціннісна сфера визначає його

спрямованість, емоційно-вольова регуляція забезпечує реалізацію, а моральна рефлексія сприяє психологічному відновленню після події.

Таким чином, психологічна готовність до надання домедичної допомоги в умовах морального вибору є важливим чинником професійної надійності та психічної стійкості військовослужбовців. Вона виконує функцію внутрішнього психологічного «буфера», що зменшує деструктивний вплив бойового стресу та запобігає розвитку моральної травми.

Вивчення та цілеспрямоване формування даної готовності має перейти з рівня теоретичних досліджень у площину системної практичної підготовки. Інтеграція психологічних тренінгів, етичних кейсів, симуляцій бойових умов та програм психологічної підтримки є необхідною умовою підвищення ефективності підготовки фахівців у сфері домедичної допомоги в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Барко В., Мойсеева О. Психологічна готовність фахівців до діяльності в екстремальних умовах. Вісник НУОУ. 2022. №4 (68). С. 16–28.
2. Колесніченко О.С. Психологічна готовність працівників МВС до дій в екстремальних ситуаціях. К.: НАОУ, 2010. С. 101–106.
3. Остапович В.П., Барко В.І., Бабенко В.Г. та ін. Професійно-психологічна готовність поліцейського. К.: ДНДІ МВС України, 2017. 180 с.
4. Litz B. T., Stein N., Delaney E. et al. Moral injury and moral repair in war veterans. *Clinical Psychology Review*. 2009. Vol. 29. P. 695–706.
5. Shay J. Moral injury. *Psychoanalytic Psychology*. 2014. Vol. 31(2). P. 182–191.

Vydavatel:

Publishing house Education and Science s.r.o. IČO : 271 56 877.
Frýdlanská 15/1314 , Praha 8. MS v Praze , oddíl C, vložka 100614

Global Educational Trends: Integration of Science and Practice

**Proceedings of International Scientific and
Practical Conference**

**February 20, 2026 in American University
of Applied Sciences, New York, USA**

Signed for printing on February 23, 2026.
Format 60x90/8. Headset Times New Roman.
Mental printing. arc. 4,12. Edition online.